

VERKIEZINGSPROGRAMMA GEMEENTERAAD 2022-2026

DE GEZONDE STAD

SAMEN DOOR VOOR EEN DUURZAAM EN SOCIAAL HAARLEM

GROENLINKS HAARLEM

15 November 2021

SAMENVATTING

Voor je ligt het verkiezingsprogramma van GroenLinks Haarlem voor 2022-2026: “De Gezonde Stad”.

De afgelopen periode is het duidelijker geworden dan ooit: we staan voor flinke uitdagingen. Denk aan **klimaatverandering, groeiende ongelijkheid** en de **crisis op de woningmarkt**.

Bij GroenLinks Haarlem zien we deze uitdagingen en vinden we het belangrijk om te denken vanuit de oplossingen. Oplossingen om **onze stad groener én socialer** te maken.

De afgelopen vier jaar was GroenLinks in Haarlem de grootste partij en hebben we flinke stappen kunnen zetten. De komende vier jaar wordt het tijd om door te pakken en waar mogelijk te versnellen op de ingeslagen weg. Dat betekent verder bouwen aan de doelen die we gesteld hebben én nieuwe doelen stellen, om samen te bouwen aan het Haarlem van de toekomst.

Wat kun je in dit verkiezingsprogramma verwachten?

In **hoofdstuk 1** vind je onze plannen om van Haarlem een klimaatpositieve stad te maken. De energietransitie speelt hierin een centrale rol. In 2040 wil Haarlem aardgasvrij zijn. In dit hoofdstuk zetten we uiteen hoe we dat gaan behalen:

- We gaan aan de slag met de **beste alternatieven** om Haarlemse woningen te verwarmen.
- We **beginnen bij sociale huurwoningen**, zodat deze huurders niet geraakt worden door sterk stijgende energiekosten.
- We vragen bewoners van alle wijken om **mee te denken én te beslissen**, want het verduurzamen van onze stad doen we samen.

Daarnaast zetten we in dit hoofdstuk uiteen hoe we het groen en de biodiversiteit binnen Haarlem beschermen en uitbreiden, zodat alle Haarlemmers hiervan kunnen (blijven) genieten. We presenteren onze **slimme oplossingen voor vervoer** en laten zien hoe we de **Haarlemse stadseconomie circulair en duurzaam** maken.

Zo maken we samen van Haarlem een klimaatpositieve, groene stad voor alle Haarlemmers.

Hoofdstuk 2 staat in het teken van het sociale beleid van Haarlem. Haarlem is een **solidaire stad**. Een stad waarin plek is voor iedereen, waar de menselijke maat centraal staat en waar we ons actief verzetten tegen groeiende ongelijkheid. Centraal hierin staan de volgende punten:

- Wij willen dat **alle Haarlemmers passend werk** kunnen vinden, betaald of vrijwillig, bijvoorbeeld via **bij- of omscholing**.
- Laagdrempelige, wijkgerichte **ondersteuning voor de jeugd**.
- We zetten ons actief in voor het **terugdringen van ongelijkheid in het onderwijs**.
- Onder het principe van '**zorg dichtbij**' zoeken we naar de beste manier om **hulp en ondersteuning** te bieden voor iedereen die dat nodig heeft.

Daarbij zetten we niet alleen in op **oplossen**, maar ook op **preventie**. Bijvoorbeeld door het aanmoedigen van sport en beweging, maar ook door vereenzaming aan te pakken. Hiervoor ondersteunen we onder meer initiatieven om het aanbod voor alle Haarlemmers divers en toegankelijk te maken.

Hoofdstuk 3 gaat specifiek over één probleem waar heel Nederland – en dus ook Haarlem – mee te kampen heeft: het **ernstige tekort aan woningen**. Met het stijgen van de huur- en koopprijzen groeit ook de ongelijkheid. Voor steeds meer mensen wordt het vrijwel onhaalbaar om in Haarlem te wonen. GroenLinks Haarlem zet daarom vol in op:

- Het bouwen van **nieuwe woningen**, met de nadruk op betaalbare (huur) woningen.
- Stimulering van **creatieve oplossingen voor het woningtekort**.
- Meer Haarlems groen via **groene daken en hangende geveltuinen**.

Natuurlijk verliezen we daarbij niet uit het oog dat het bouwen van nieuwe woningen ook grote kansen biedt om direct flink te verduurzamen. Uiteraard worden alle nieuwbouwwoningen op een duurzame manier gebouwd en we zorgen dat bestaande wijken waar mogelijk ook mee kunnen profiteren.

De eerste drie hoofdstukken hebben dan ook gemeen dat ze beschrijven hoe we van **Haarlem de gezondste en groenste stad van Nederland** maken. De gedachte hierachter is: voorkomen is beter dan genezen. Investeren in een gezonde en klimaatpositieve stad betaalt zich op de lange termijn dubbel en dwars uit. Bovendien is dit hét moment om deze toekomst voor Haarlem vorm te geven.

Haarlem staat er momenteel financieel namelijk goed voor. Daardoor is er al veel mogelijk, maar er kan nog veel méér door prioriteiten anders te stellen en actief financiële ondersteuning te werven - onder meer uit Den Haag en Brussel - voor onze plannen en ambities. In **hoofdstuk 4** laten we zien hoe we onze plannen gaan realiseren door hiervoor een **verantwoord financieel kader** te bieden.

In **Hoofdstuk 5** maken we concreet wat onze **plannen voor de wijken** gaan betekenen.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	1
1. DE KLIMAAT-POSITIEVE STAD	6
1.1 VERDUURZAMEN DOEN WE SAMEN	7
1.2 GROENE EN GEZONDE LEEFOMGEVING	9
1.3 VAN VERVOERSMIDDEL NAAR BEREIKBAARHEID	15
1.4 LOKALE WARMTE-TRANSITIE: VAN HET GAS AF	21
1.5 EEN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE	24
1.6 DUURZAME OPWEKKING EN OPSLAG VAN ENERGIE	26
1.7 GROENE ECONOMIE STIMULEREN, GRIJZE ECONOMIE VERKLEINEN	29
1.8 HAARLEM IS IN 2040 EEN CIRCULAIRE STAD	32
1.9 DE HAARLEMSE REKENKAMER VOOR HET KLIMAAT	36
2. IEDEREEN DOET MEE	38
2.1 WERK, INKOMEN EN ECONOMIE	38
2.2 JEUGD EN ONDERWIJS	41
2.3 ZORG EN GEZONDHEID	44
2.4 SPORT EN BEWEGING	47
2.5 DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT	50
2.6 EENZAAMHEID	52
2.7 SOCIALE BASIS EN PREVENTIE	54
2.8 CULTUUR	56
3. VAN WONINGMARKT NAAR VOLKSHUISVESTING	61
4. FINANCIËLE KADERS	65
VERANTWOORDING	78

INLEIDING: GEEN TIJD TE VERLIEZEN

Als het op verduurzaming van onze samenleving aankomt, is er geen tijd meer te verliezen. Voor een leefbare planeet en een toekomst voor onze kinderen moeten we nú aan de bak om de uitstoot van CO₂, roet, fijnstof en zwavel- en stikstofverbindingen, door fossiele brandstoffen te beëindigen.

Dat geldt op **mondiaal niveau**. Sinds het akkoord van Parijs in 2015 willen we onder de anderhalve graad opwarming blijven. Het geldt op **Europees niveau** waar we sinds de Green Deal - met de opgeschroefde norm van 55% CO₂ reductie in 2030 - een nieuwe doelstelling hebben. En het geldt ook **voor Nederland**, met het klimaatakkoord uit 2019 waarin we 49% uitstoot moeten reduceren en niet in de laatste plaats door de Urgenda-zaak die aangaf dat we 25% uitstoot gereduceerd moeten hebben in 2020. Dit zijn geen idealen meer. Dit zijn vastgelegde (rechterlijke) uitspraken. De rechter was glashelder; de overheid heeft de taak haar inwoners te beschermen.

En zo ziet GroenLinks Haarlem dat ook. Wij nemen **onze verantwoordelijkheid op het niveau van onze stad Haarlem**. Haarlem is een prachtige stad: 777 jaarstadsrechten, barstensvol monumenten, vlakbij de Noordzee. Het is een **sociale stad**, waarin we daklozen niet op straat laten slapen en vluchtelingen uit oorlogsgebieden opvangen. Dat hebben we samen opgebouwd en dat laten we niet verloren gaan.

Wij maken van **Haarlem een gezonde stad, samen met de Haarlemmers**. We zijn trots op de inwoners van onze stad die hun straten vergroenen, zwerfafval uit het water halen, hun wijken verduurzamen, ontmoetingen organiseren en statushouders een thuisgevoel geven.

Het zijn de inwoners, die van Haarlem de sociale, groene stad maken waar we van houden. Daarom geven we Haarlemmers een prominente rol in de verandering die nodig is, met initiatieven en burgerraden om het gemeentebestuur te steunen en te adviseren in de opgave die voor ons ligt.

Als GroenLinks zijn we er trots op dat we de afgelopen jaren de eerste stappen naar verduurzaming hebben gezet. Die ingeslagen weg blijven we volgen. We kiezen voor gezond, beweging en schone lucht door openbaar vervoer, fietser en voetganger centraal te stellen in de mobiliteitstransitie.

We kiezen voor de afbouw van onze aardgasvraag als onderdeel van de energietransitie, bijvoorbeeld met warmtenetten in de buurten waar draagvlak is en de plannen klaarliggen; Ramplaankwartier, Meerwijk en de Waarderpolder. Daarnaast helpen we Haarlemmers door deze - vaak complexe - keuzes simpel en betaalbaar te maken. Wij accepteren **geen energiearmoede of ongelijkheid**.

Een grote zorg is de **betaalbaarheid van wonen in onze stad**. De huizenprijzen en wachttijden voor sociale huurwoningen zijn de afgelopen jaren enorm gestegen. Daarom hebben we in 2018 ingezet op een voor Haarlem ongekend woningbouwplan: 10.000 woningen erbij in 2025. De plannen zijn klaar, de subsidies van het rijk zijn

binnen. We moeten nu zo snel mogelijk gaan bouwen.

Daarnaast kiezen we voor het **weren van beleggers en speculatie op de woningmarkt**. Wonen is een recht en in Haarlem moet iedereen een betaalbare woning kunnen vinden.

De komende verkiezingen staan in het teken van het oplossen van deze grote uitdagingen. Haarlem kan en moet daarin haar verantwoordelijkheid nemen. Het is geen ambitie: het is noodzaak. Het is de basis. Als we nu niet handelen om uitstoot en ongelijkheid terug te dringen, zullen de kosten oplopen en loopt onze mooie stad gevaar.

Wij weten wat er nodig is en zijn er klaar voor. Wij durven die keuzes te maken. Samen met jou. Voor Haarlem. Voor de toekomst!

1. DE KLIMAAT-POSITIEVE STAD

De tijd dat we volop konden blijven consumeren is voorbij. Het is inmiddels voor iedereen zichtbaar en voelbaar wat de gevolgen zijn van ons gedrag. We horen en lezen dagelijks in het nieuws over extreme weersomstandigheden, over het uitsterven van diersoorten en de vervuiling van water en lucht. Het is voor de meesten dan ook inmiddels duidelijk dat het anders moet: minder, schoner en milieuvriendelijker.

Maar veranderen is moeilijk en kost inspanning. Helemaal als je niet weet waarom of als je het gevoel hebt dat je keuzemogelijkheden worden ontnomen. Veranderen gaat dus niet vanzelf: het begint bij bewustwording. De coronapandemie heeft ons laten zien dat we, wanneer wij de urgentie begrijpen en voelen, tot grote dingen in staat zijn. Maar niet alleen bewustwording is belangrijk, ook handelingsperspectief: wat kan je als Haarlemmer doen? Hoe wordt een Haarlemmer deel van de oplossing in plaats van deel van het probleem? En wat is de rol van de Gemeente Haarlem hierbij?

Duurzamer wonen, werken, reizen en ontspannen vraagt om verandering. Soms vraagt de verandering een hoge eenmalige investering. Soms vraagt een verandering het creëren van andere gewoontes. Veel Haarlemmers vinden dat we duurzamer moeten leven, maar ernaar handelen is lastiger.

Onderzoek van de Universiteit van Utrecht en de TU Delft heeft laten zien dat 75% van de Nederlanders een ambitieuzer klimaatbeleid steunt als er aan vier voorwaarden wordt voldaan:

- 1) Klimaatmaatregelen die de persoonlijke levenssfeer van burgers direct raken zijn pas acceptabel als andere maatregelen zichtbaar maximaal zijn toegepast en de overheid een streng beleid voert tegen grote vervuilende sectoren;
- 2) Bescherm lage inkomens en voorkom dat de kloof tussen arm en rijk groter wordt;
- 3) De vervuiler moet betalen;
- 4) De baten van een maatregel moeten hoger zijn dan de kosten en er mag geen beter alternatief zijn.

Dit zijn voor GroenLinks Haarlem de uitgangspunten voor een groener en duurzamer beleid dat werkt voor alle Haarlemmers, want alleen samen kunnen we de broodnodige veranderingen uitvoeren. Belangrijk vinden wij dat Haarlemmers hier ook zelf over mee kunnen beslissen en dat hun initiatieven waar mogelijk ondersteund worden door de gemeente.

De maatregelen die GroenLinks Haarlem voorstelt zijn daarom groen én sociaal. We stellen de gezondheid, de veiligheid en het welzijn van Haarlemmers voorop. We beschermen onze flora en fauna en breiden het groen in Haarlem uit. We kiezen voor slimme en innovatieve oplossingen: voor het besparen en opwekken van energie, voor het klimaatbestendig maken van onze omgeving, het bereikbaar maken en houden van de stad, en voor het vergroenen van de Haarlemse stadseconomie. We zorgen ervoor

dat iedereen mee kan doen: mensen met of zonder een eigen woning, bewoners van alle buurten en wijken, ondernemers, bedrijven, en natuurlijk de gemeente zelf. We vragen iedereen om mee te denken en mee te beslissen. En we zorgen ervoor dat we alle plannen, en de resultaten daarvan, monitoren zodat we onze voortgang meetbaar maken. Het resultaat van maatregelen moet 'klimaatpositief' zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen ernaar moet streven om meer broeikasgassen uit de lucht te halen, dan uit te stoten. Positief heeft nog een andere dimensie: het gaat uit van kansen, mogelijkheden, hoop en kracht, want falen is geen optie.

1.1 VERDUURZAMEN DOEN WE SAMEN

De omslag naar duurzaam en klimaatpositief leven kunnen we alleen samen maken. Samen; betekent dat de gemeente, bedrijven en bewoners meedoen en dat iedereen actief kan meepraten over de manier waarop duurzamer leven vorm krijgt. Haarlemmers staan daarvoor open, bleek uit de QuickScan Lokale Democratie in 2020. Zo komt er ook meer begrip voor lastige besluiten en meer betrokkenheid van burgers bij hun stad. Toch zijn er ook dilemma's:

- *Nog niet iedereen is overtuigd van de urgentie om Haarlem duurzamer te maken;*
- *Te veel overleg leidt tot te veel vertraging, terwijl we met de aanpak van de klimaatcrisis niet langer kunnen wachten;*
- *Praten en inspraak zonder echt naar elkaar te luisteren, is geen betrokkenheid.*

GroenLinks Haarlem zet in op het actief betrekken van alle Haarlemmers bij duurzaamheidsvraagstukken. Daarbij wordt dankbaar gebruik gemaakt van de kennis van organisaties die zich al jarenlang inzetten voor verbetering van verkeer en milieu, zoals Fietzersbond, Milieudefensie, Grootouders voor het klimaat en Extinction Rebellion. We kiezen voor burgerberaden, organiseren wijkgesprekken en ondersteunen bewonersinitiatieven zoals lokale coöperaties vanuit de gemeente. Het doel is, een daling van 20% CO2 uitstoot per inwoner van Haarlem in 2026.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

GroenLinks vindt het belangrijk dat burgers actief in alle grote programma's worden betrokken. Bijvoorbeeld bij de Transitievisie Warmte, bij de Mobiliteitsvisie en bij de nieuw omgevingsvisie 2040. En we zijn nog een stap verder gegaan door het initiatief te nemen om Burgerberaden voor de Gemeente Haarlem te installeren. We zorgen ervoor dat initiatieven door inwoners ook worden gesteund door de Gemeente zoals het wijkbewoners initiatief van het Ramplaankwartier. Echte duurzame verandering heeft pas draagvlak als dit voor én door onze inwoners wordt gerealiseerd.

PROGRAMMAPUNTEN

- De gemeente Haarlem geeft het goede voorbeeld: de gemeentelijke organisatie bespaart 55% van het huidige energieverbruik in 2025 en op weg naar 70% in 2030.
- De gemeente Haarlem begint een grootschalige bewustwordingscampagne over de klimaat- en biodiversiteitscrisis. Daarnaast wordt educatie over het klimaat en het milieu een belangrijk onderdeel en krijgt elk kind in het basisonderwijs een vorm van natuureducatie. De gemeente helpt basisscholen om natuur te integreren in het reguliere onderwijsaanbod en stimuleert dat schoolkinderen minimaal tweemaal per jaar in de natuur komen.
- De gemeente Haarlem start met wijkgesprekken: een activeringsprogramma met als doel om alle inwoners te betrekken bij het verduurzamen van hun leefomgeving. Hierbij zetten we 'Energiecoaches' in, experts op het gebied van verduurzaming die (gratis) een passend advies kunnen geven aan bewoners.
- Inwoners gaan via lokale burgerberaden (een groep door loting aangewezen mensen) een centrale rol spelen in de lokale energietransitie. Voor de spelregels baseert de gemeente zich op de aanbevelingen van de Commissie-Brenninkmeijer.
- We zien de energietransitie en de daarbij horende veranderingen als een mogelijkheid om flink te investeren in wijken. Inwoners kunnen aangeven hoe de gemeente en woningcorporaties hun buurt kunnen verbeteren. Samen wordt gekeken hoe de energietransitie hierin past.
- We rollen de rode loper uit voor initiatieven van bewoners. De gemeente ondersteunt bewonersinitiatieven en start tevens eigen postcoderoosprojecten. Zo faciliteert de gemeente bijvoorbeeld lokale 'Warmteschappen': bewonerscollectieven die, eventueel in samenwerking met private bedrijven, een passende verwarmingsoplossing kiezen voor hun wijk, buurt of straat.
- Inwoners met een kleine beurs kunnen, met steun van de gemeente, energiebesparingmaatregelen nemen.
- Met winkeliersverenigingen en de lokale afdeling van Koninklijke Horeca Nederland maken we duidelijke afspraken over afvalscheiding, duurzame

logistiek en maatregelen om energieverpilling (terrasverwarming, open winkeldeuren) tegen te gaan. Voor monumenten wordt maatwerk geleverd.

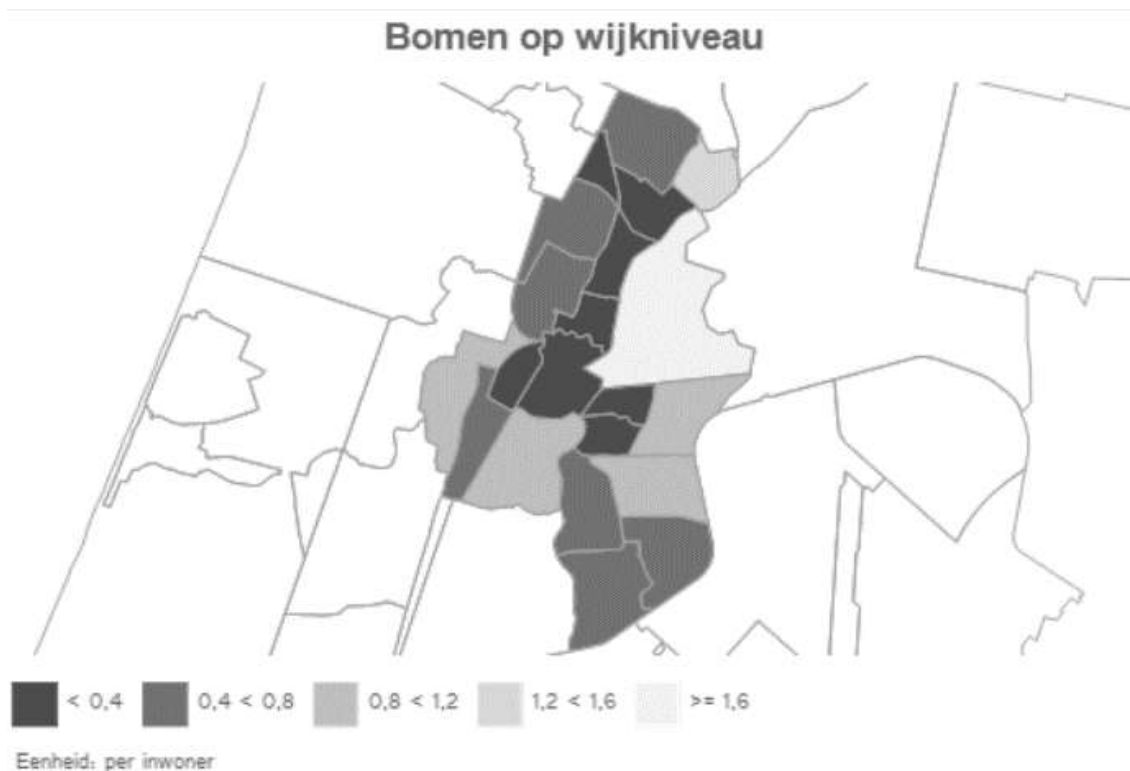

Gemeenschappelijke buurttuin De Nassautuintjes in de Leidsebuurt

1.2 GROENE EN GEZONDE LEEFOMGEVING

Het gaat niet goed met de natuur in Nederland. Groen en natuur maken meer en meer plaats voor stenen en asfalt. Ook Haarlem bestaat voor maar 29 procent uit groen en is dus een versteende stad. Veel economische activiteiten gaan ten koste van onze leefomgeving, ons landschap en de biodiversiteit. Doodzonde, want gebrek aan groen maakt ongelukkig, ongezond en kan tijdens hete zomers zelfs dodelijke gevolgen hebben voor mensen met een zwakkere gezondheid, waaronder ouderen. Vogels, vleermuizen en insecten sterven in rap tempo uit omdat ze geen thuis meer hebben. En het landschap verdroogt. Haarlemse veengebieden laten CO2 vrij in plaats van dat er CO2 in wordt opgeslagen.

Tijdens de pandemie bleek de natuur belangrijk voor rust en zingeving. Meer groen in de stad maakt de wijken gezonder. Haarlemmers die actief aan de slag gaan met meer groen in de wijk kennen hun burens beter en hun kinderen kunnen in het groen spelen. Mensen die veel bewegen hebben een hogere levensverwachting en de kans op obesitas wordt kleiner. Kortom: groen draagt bij aan welzijn en welvaart van mensen. GroenLinks kiest daarom voor groen, voor iedereen.

Bouwen voor de mens betekent wat ons betreft ook bouwen voor dieren. Ieder bouwproject, elke renovatie of aanpassing in de openbare ruimte moet meer groen, biodiversiteit en klimaatbestendigheid opleveren.

We beschermen onze natuur, gaan onze landschappen herstellen en versterken, en zetten ons in voor vergroening en de verhoging van de biodiversiteit in en om de stad. De afgelopen jaren was er wel veel aandacht voor overlast door dieren in Haarlem, zoals meeuwen en ratten, maar te weinig aandacht voor het beschermen van kwetsbare soorten zoals vogels, egels en padden.

Wij pleiten daarom voor een actieplan Flora en Fauna waarin we meer ruimte creëren voor ecologisch groen in en rondom de stad. Door deze ecologische 'hotspots' met elkaar te verbinden zorgen we dat ook de stadsdieren hun weg hiernaartoe kunnen vinden. Bovendien willen we dat de ganzenjacht die in en rond onze gemeente plaatsvindt direct stopt en in gesprek met de provincie (die de vergunningen afgeeft) over andere methodes om deze vogels te verjagen, indien dat tenminste nodig is voor de veiligheid. Datzelfde geldt voor knobbelzwanen. In het actieplan dient ook ruime aandacht te worden besteed aan alles wat leeft, zoals padden, egels, vleermuizen, vissen, bijen en insecten, alle stadsvogels en alle weidevogels, waaronder Kievit, scholekster en onze 'nationale' grutto. Haarlem wordt een bontvrije gemeente. De wethouder gaat in gesprek met het kleine aantal winkels dat nog kleding en accessoires met bont verkoopt om hen aan te moedigen dat te staken. We moedigen scholen aan om mee te doen aan bewustwordingscampagnes over het gebruik van bont in kleding. Haarlem stelt een wethouder Dierenwelzijn aan.

We maken onze omgeving weerbaar tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hitte, droogte en meer hoosbuien. GroenLinks strijdt voor het recht op een groene leefomgeving voor en van ons allemaal. Daarom maken wij fundamenteel andere keuzes: groene en sociale keuzes.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

De afgelopen periode hebben we ons breed ingezet voor de groene leefomgeving, bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie 2040 van Haarlem. De ontwikkeling van nieuw groen is gestimuleerd door het aanleggen van geveltuinen, parkeertuinen, boomtuinen en stoeptuinen en door tegelwippen te stimuleren. Er is meer aandacht voor (stads)ecologie. Er is er een onafhankelijke stadsecoloog benoemd in Haarlem. Er wordt niet langer gemaaid in de zomers, waardoor we kwetsbaar leven beschermen. Er is aandacht voor de ijsvogel en er zijn trappen voor eenden aangelegd bij het Houtmanpad. Er liggen plannen voor natuurvriendelijke oevers. Er is een Oost-West Tuin Best plan gemaakt voor de ecologie van het westelijk Tuinbouwgebied. Ook is aandacht besteed aan het voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering, bijvoorbeeld door bredere rioleringen aan te leggen. Er is budget beschikbaar gesteld voor 'Steenbreek'. GroenLinks heeft er voor gezorgd dat er een vuurwerkverbod in Haarlem gaat gelden.

PROGRAMMAPUNTEN

We vinden dat Haarlem klaar is voor de volgende maatregelen die onderverdeeld zijn in Omgevingsvisie, Luchtkwaliteit, Klimaatadaptatie en Biodiversiteit.

Omgevingsvisie

- In ieder startnotitie/ stedenbouwkundig plan komt een groene paragraaf, waarin duidelijk wordt gemaakt hoe dit plan de vergroening en klimaatadaptatie van Haarlem helpt.
- We transformeren veeteeltgrond naar ruimte voor recreatie met ecologische en educatieve waarde. We stimuleren duurzame stadstuin en -landbouw. In gebiedsvisies scheppen we voorwaarden hiervoor, door onder andere het gebruik van landbouwgif en kunstmest te verbieden. Daarnaast maken we regels voor goed bodembeheer om uitdroging te voorkomen. Stadslandbouw kan een bijdrage leveren aan versterking van de natuur. We kiezen voor strokenteelt. We stimuleren stadsvoedselvoorziening.
- Samen met het waterschap zetten we in op het vernatten van de veenweidegebieden.
- Als er gebouwd wordt voor mensen, dan doen we dat natuurinclusief. Zo wordt er ook gezorgd voor groen en ruimte voor vogels, insecten en vleermuizen. Dit wordt onderdeel van de bouwvergunning.

- We zien de recreatieve behoefte de komende jaren toenemen en zijn daarom erg blij met het recreatieschap Spaarnwoude. De Houtrakpolder blijft groen. Deze polder heeft een hoge natuurwaarde en zal niet dienen als uitbreiding voor de Amsterdamse Haven. Omdat deze groene buffer zo waardevol is voor Haarlem, zijn en blijven wij bereid hiervoor te betalen. Wij zijn voorstander van het verhogen van de participantenbijdrage mits achterstallig onderhoud wordt ingelopen en biodiversiteit wordt vergroot.
- Spaarnelanden begint al in 2022 met het gratis uitdelen van kleine boompjes/zaailingen. We zien dit als aanvullend op het beleid om Haarlemmers te helpen hun tuinen te vergroenen.
- Als de gemeente een boom kapt, planten we er twee terug. Om bomen te kappen met een bredere omtrek dan 20 cm (diameter 6,37) is een vergunning nodig, zowel voor de gemeente als voor particulieren en bedrijven.
- Er komt een bomenfonds: minimaal € 7.000 storting voor iedere gekapte boom bij bouwprojecten en als er meer dan 2 bomen in particuliere tuinen worden gekapt (uitgezonderd kap vanwege veiligheid). Dit wordt onderdeel van bouwvergunning en kapvergunning.
- We streven naar minimaal 1000 nieuwe bomen in de openbare ruimte per jaar.
- We leggen meer koeltezones aan, zodat bij zoveel mogelijk woningen binnen loopafstand van 5 minuten een 'postzegelparkje' te vinden is. Hierbij zorgen we voor verbindingzones tussen verschillende groengebieden.
- Scholen worden gestimuleerd om groene speelpleinen aan te leggen.
- Samen met de ondernemers vergroenen we de Waarderpolder. De gemeente stelt budget beschikbaar en kijkt hierbij slim naar, (de beperking van) kapvergunningen, het ontsteden van de openbare ruimte en, in overleg met ondernemers, ook het vergroenen van particuliere grond.
- Iedere nieuwe Haarlemmer krijgt als welkomstgeschenk de keuze uit een aantal natuurvriendelijke producten voor zijn of haar woning, zoals bijvoorbeeld een vogelhuisje/bijenhotel/vleermuisbox en zakje bio-zaad voor wilde bloemen.

Luchtkwaliteit

- Er komt een 'Schone Luchtvisie', waarmee in kaart gebracht wordt welke maatregelen Haarlem moet nemen voor het terugdringen van CO₂, stikstof, fijnstof en andere verontreinigende stoffen. Hulp van provincie en rijk wordt gezocht indien bronnen zich buiten de gemeentegrenzen bevinden. Doel is het aantal Haarlemmers met longkanker terug te brengen naar maximaal op en bij voorkeur onder het nationale niveau.
- Houtstook is voor mensen met longaandoeningen, zoals astma, een groot probleem. Wij vragen meer aandacht hiervoor, zowel bij de Rijksoverheid in Den Haag als via een gemeentelijke communicatiecampagne.
- Haarlem voert actief campagne om het afsteken van vuurwerk te ontmoedigen met voorlichtingscampagnes over de milieubelasting en het fijnstof.

Klimaatadaptatie

- Er komt een 'Klimaatadaptatie-visie' met een routekaart 'Haarlem Klimaatbestendig'. Aan het einde van de raadsperiode zijn er per stadsdeel concrete vergroenings- en waterbergingsmaatregelen uitgevoerd. Vergroenen kan op veel manieren: door de aanleg van parkeer- en stoeptuinen, gevel- en daktuinen, wegonderbrekingstuinen, voedseltuinen, natuurspeeltuinen, wereldtuinen, volkstuinen en doe-tuinen; al deze mogelijkheden worden meegenomen in de visie. De gemeente stelt hiervoor voldoende ambtelijke inzet en middelen beschikbaar.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld door eigen vastgoed alvast te voorzien van geveltuinen, startend bij het stadhuis op de Grote Markt en het gemeentekantoor aan de Gedempte Oude Gracht.
- Er komt een team dat zich bezighoudt met het zoeken naar 'snipperplekken' voor nieuw ecologisch groen op gemeentegrond. Dit wordt in kaart gebracht met een duidelijk overzicht van welk oppervlak beschikbaar is en wanneer het aan de beurt komt. Verwijderde klinkers of stenen worden natuurlijk hergebruikt.
- Wijken en straten mogen hun eigen vergroeningsplannen maken. We stimuleren stadstuinieren. We maken het adopteren van openbare ruimte hiervoor mogelijk. Deze initiatieven ondersteunen we, bijvoorbeeld met hulp van de stadsecoloog, en het samen zoeken naar financiering bij gemeente of provincie. Er wordt budget vrijgemaakt om iedere Haarlemmer toegang te geven tot een bio-divers park en uitzicht op een groene straat.
- We herzien de contracten met Spaarnelanden. Wat GroenLinks betreft komt biodiversiteit op 1 te staan, aangevuld met onze circulaire ambities en het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte.
- Bij onze onderhouds- en herinrichtingsprojecten geven we de opdracht mee om minimaal 20% minder verharding terug te plaatsen.
- Wedstrijden als 'de schoonste straat of de schoonste buurt' kunnen daarbij stimulerend werken.

Biodiversiteit

- Er komt een actieplan Biodiversiteit.
- Bij het beheer van openbaar groen wordt biodiversiteit het uitgangspunt. Onze parken, bermen en andere groene plekken worden voortaan verzorgd en aangelegd volgens de principes van ecologisch beheer. Doel is 50% verhoogde ecologische waarde in 2030.
- We gaan door met het beperken van maaien in de openbare ruimte.
- Samen met onze inwoners creëren we zoveel mogelijk groene punten om leefbaarheidsgroen en biodiversiteit te bevorderen. Bijvoorbeeld door het stimuleren van geveltuinen en steenbreekacties in Haarlem. We halen de

drempels hiervoor weg. En met groene daken: alle daken in Haarlem die hiervoor geschikt zijn, hebben in 2030 een groen dak. We stellen een subsidieregeling in voor m² groen dak.

- We gaan de belangrijkste knelpunten van biodiversiteit in de stad oplossen. Bijvoorbeeld door de Sluis in Spaarndam vriendelijk voor de vissen te maken.
- We voeren het ecologisch beheerplan versneld uit en stellen hier structureel meer budget voor beschikbaar: 400.000 euro per jaar vanaf 2023.
- We gaan ontpachten en verlengen contracten niet meer. We reserveren een bedrag van 10 miljoen euro om de komende 15 jaar alle boeren in Haarlem uit te kopen en hierdoor de groene zoom biodiverser te maken. Hierin werken we nadrukkelijk samen met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de Provincie Noord-Holland.
- We verhogen de bijdrage aan Nationaal Park Zuid-Kennemerland naar 50.000 euro per jaar.

Openbare (ecologisch gemaaide) tuin in het Garenkokerskwartier

1.3 VAN VERVOERSMIDDEL NAAR BEREIKBAARHEID

Gemotoriseerd verkeer neemt veel ruimte in. Ongeveer 20 procent van de totale CO₂-uitstoot in Haarlem is afkomstig van gemotoriseerd verkeer. Ook andere oorzaken van luchtvervuiling zoals stikstof en vooral fijnstof, liggen voor een belangrijk deel aan het verkeer. Daarnaast heeft Haarlem al jaren een top-notering in de filelijsten. Dagelijks vinden er grote en kleine verkeersongevallen plaats. Een groot deel van de openbare ruimte heeft een parkeerfunctie, terwijl deze ruimte ook gebruikt zou kunnen worden voor woningen, groen of andere voorzieningen.

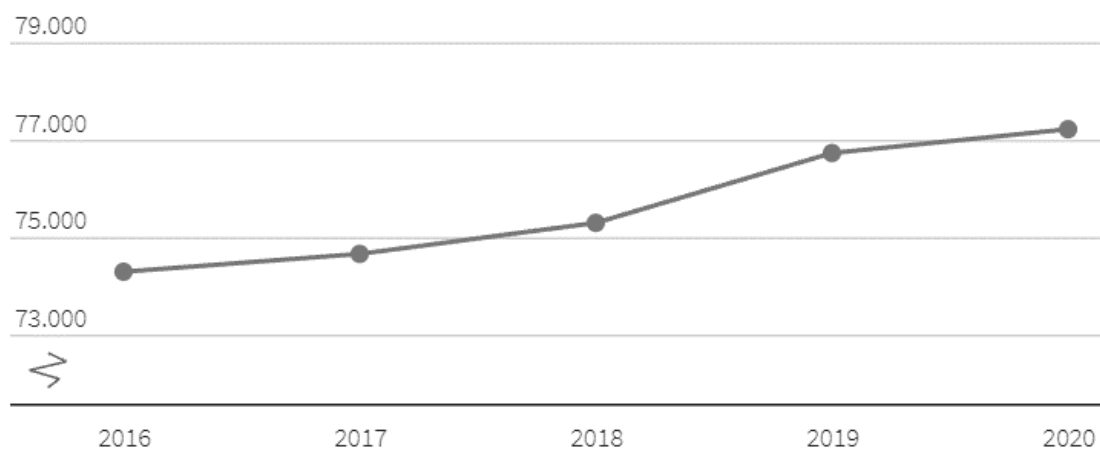
In plaats van denken in soorten vervoersmiddelen, wil GroenLinks dat Haarlemmers gaan denken in bereikbaarheid. Waar wil ik heen? Hoe laat wil ik daar zijn? Wie of wat gaat er mee? Hoe kom ik terug? En dus niet de eigen personenauto als uitgangspunt nemen. Want slimmer omgaan met middelen, daar kan niemand tegen zijn.

Het uitgangspunt van verkeersbeleid moet zijn om luchtvervuiling te minimaliseren. Hierbij moet maximale veiligheid en bereikbaarheid centraal staan, ook voor mensen zonder auto. Wij willen een stad waarin alle mensen op een duurzame manier essentiële bestemmingen kunnen bereiken.

We willen dit realiseren op basis van het STOMP-principe:

1. Stappen (lopen)
2. Trappen (fietsen)
3. Openbaar vervoer
4. Mobility as a Service (bijv. deelauto's)
5. Personenauto

Motorvoertuigen aantal op 1 januari

De openbare ruimte is in Haarlem als een van de meest versteende steden van Nederland al schaars. Wij willen deze schaarse ruimte graag benutten voor vergroening en ontmoeting, niet voor het parkeren van auto's, die meer dan 95% van de tijd stil staan. Dat hoeft ook niet. Haarlem is een ideale stad voor de (elektrische) fiets en om doorheen te lopen. Daar zetten wij de komende jaren op in. Op dit moment is het autobezit in Haarlem relatief hoog: door in te zetten op andere vormen van mobiliteit kunnen we dus grote winst behalen ter versterking van duurzaamheid en veiligheid in de stad.

Haarlem is een forensenstad. Een belangrijk deel van de Haarlemmers werkt elders en gaat iedere dag weer met de auto, in de file, op weg naar hun werk. De COVID19 pandemie heeft ons laten zien dat het anders kan en ook dat het anders moet. Hoe het hybride werk zich zal ontwikkelen is nog een vraag, maar dat het grootste deel van de forensen niet meer terug wil naar de pre-COVID19 situatie, kan GroenLinks Haarlem helpen om haar doelen te bereiken. We willen afspraken maken met onderwijsinstellingen en grote werkgevers in de regio om werktijden te spreiden en flexibel werken te promoten. Zo is de spits straks definitief verleden tijd.

Om hybride werken verder te ondersteunen kiezen we ervoor om glasvezel internet versneld uit te rollen in de stad. Ook gaan we met werkende Haarlemmers in gesprek wat hen zou kunnen helpen om minder vaak in de auto te stappen. We denken hierbij bijvoorbeeld aan werkcafés in de stad. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in betere bereikbaarheid van alle Haarlemse wijken met het openbaar vervoer. Denk hierbij aan station Haarlem, de Oostpoort bij station Spaarnwoude, en het nieuwe OV-knooppunt Nieuw-Zuid bij de Europaweg. Vooral bij de laatste zetten we in op een nieuwe ontmoetingsplek, die binnenstad en Schalkwijk verbindt en zo een goed alternatief biedt voor de auto.

Professioneel transport is ook een oorzaak van de Haarlemse problemen. Met name bezorgdiensten en bouwverkeer. GroenLinks Haarlem wil dat er de komende jaren anders naar de bezorging aan huis wordt gekeken, bijvoorbeeld door te beginnen met wijk- of straatpakketpunten.

Wij willen een stoepgangers- en fietsvriendelijke stad, met ruimte voor kwalitatief hoogwaardig openbaar vervoer. Tegelijk moet de bereikbaarheid van Haarlem daar waar mogelijk verbeterd worden. Dat vereist een verandering in denken: van vervoersmiddel naar bereikbaarheid.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- GroenLinks heeft de afgelopen periode wandel- en fietspaden prioriteit gegeven boven automobiliteit.
- We hebben het autoluwe centrum uitgebreid met de Nieuwe Groenmarkt, Kruisstraat, Smedestraat en Jansstraat. In 2022 wordt hier ook een groot deel van de Vijfhoek aan toegevoegd, wat de aantrekkelijkheid van dit woon/winkelgebied versterkt.
- GroenLinks heeft ervoor gezorgd dat Haarlem in 2022 een milieuzone gaat invoeren (en gaat voor een zero emissie-zone) in een deel van Haarlem.
- We hebben fietsparkeerplekken gerealiseerd bij de Raaks, het Houtplein en het Verwulft. Er is een actieplan Fietsparkeren opgesteld.
- We hebben nieuw beleid op het gebied van Haarlemse mobiliteit bepaald en vastgesteld. Centraal hierbij is de transitie naar schone en veilige mobiliteit voor zowel personen als goederen.
- We hebben versneld laadpalen geplaatst in de stad (van 70 naar 350).

PROGRAMMAPUNTEN

- Veiligheid op straat is essentieel voor kinderen én volwassenen. We verlagen de maximumsnelheid in heel Haarlem naar 30 km/u. Waar mogelijk maken we wegen eenrichtingsverkeer. Snorfietsen, brommers en scooters rijden voortaan op de rijbaan.
- In de woonwijken kiezen we voor woonerf-snelheden van 15 kilometer per uur.
- De binnenstad wordt autoluw en verder stoepgangers- en fietsvriendelijk gemaakt. In navolging van het voornemen om in 2022 een deel van de Vijfhoek autoluw te maken, gaan we in 2023 starten met het autoluw maken van de Heiliglanden/De Kamp en andere wijken en buurten die daarvoor geschikt zijn.
- Er komen mobiliteitshubs in de wijken, waar (elektrische) fietsen en elektrische deelauto's kunnen staan en openbaar vervoer beschikbaar is.
- Met de provincie worden afspraken gemaakt over de bussen in Haarlem. Ze gaan maximaal 30 km/ per uur rijden en worden de aankomende jaren allemaal vervangen voor fossielvrije bussen.
- We investeren in de fietsinfrastructuur. Zo maken we fietsen aantrekkelijker en laten onze inwoners vaker hun auto staan. Waar nodig maken we extra fietsparkeerplekken.
- Bewoners krijgen de mogelijkheid om autoparkeerplekken om te zetten in fietsparkeerplekken of in *tiny forests*, (moes-) tuinen en/of zitplaatsen.

- De openbare ruimte is van ons allemaal. In het kader van de omgevingsvisie zullen we de komende jaren parkeerplaatsen moeten inzetten voor waterberging. We heffen een kwart van de parkeerplaatsen op en maken in plaats daarvan ruimte voor groen en voor fietsers en stoepgangers. Voor 2025 wordt er een verkenning opgeleverd waar dit het meest kansrijk is. We zetten de pilot “fietsrek” en “groenrek” om in een structureel middel voor Haarlemmers om een aanvraag te doen om een parkeerplaats in hun straat te veranderen in een fietsenstalling of plek voor een boom.
- In alle nu nog ongereguleerde gebieden is uiterlijk 2024 gereguleerd parkeren ingevoerd. We doen dat, qua financiële impact, beperkt door het tarief van de vergunning voor de eerste auto bij invoering, minimaal €50 per jaar te laten bedragen en minimaal €100 per jaar voor de daaropvolgende auto's. Het tarief voor de eerste auto wordt de eerste vier jaar na invoering bevroren, maar het tarief voor de daaropvolgende auto's groeit door tot het tarief zoals dat nu geldt in zone C. De opbrengsten worden, besteed aan handhavingskosten, en verbetering en vergroening van de openbare ruimte en extra laadpaalvoorzieningen. Naar verwachting ontstaat door invoering van het gereguleerd parkeren meer ruimte op straat. Minima en andere maatschappelijke doelgroepen zoals mantelzorgers krijgen compensatie voor de kosten van parkeervergunningen, evenals deelauto's.
- Bij nieuwbouw verlagen we de parkeernormen.
- We maken afspraken met de taxibranche om versneld elektrisch te gaan rijden, te beginnen in het centrum. In 2025 rijden er alleen nog maar elektrische taxi's in het centrum.
- Er komt een meerjarige strategie- en een begroting voor laadpalen in 2022. Hier hoort ook een plan bij voor de rol van openbare parkeergarages in elektrisch vervoer.
- Parkeertarieven op straat worden verder verhoogd om straatparkeren te ontmoedigen. Van deze opbrengst worden fietsenrekken en groenplekken in woonwijken gerealiseerd.
- Ook in de Waarderpolder wordt het parkeren gereguleerd. Op die manier stimuleren wij het gebruik van fiets en Openbaar Vervoer naar het werk. De opbrengst komt ten goede aan beter Openbaar Vervoer naar het industriegebied.
- We maken afspraken met onderwijsinstellingen en grote werkgevers in de regio om werktijden te spreiden en flexibel werken te promoten. Zo is de file in Haarlem straks definitief verleden tijd.

Milieuzone

De lucht in steden is vaak vervuild door uitlaatgassen van verkeer. Hierdoor leven Nederlanders gemiddeld ongeveer een jaar korter. Conform de afspraken uit het klimaatakkoord, gaan we in navolging van Amsterdam en andere voorlopers de

luchtkwaliteit in onze stad stukken schoner krijgen en de CO2 uitstoot van mobiliteit reduceren.

- De Haarlemse milieuzone die per 2022 wordt ingevoerd voor dieselvrachtwagens, met ingang van 2024 uitbreiden naar dieselautobussen/touringcars. Alleen voertuigen met een emissieklasse van 6 of hoger zijn dan nog toegestaan. Vanaf 1 januari 2025 zijn binnen de milieuzone alleen nog uitstootvrije vrachtwagens toegestaan.
- De Haarlemse milieuzone met ingang van 2024 uitbreiden naar dieselbestelauto's. Alleen voertuigen met een emissieklasse van 4 of hoger zijn dan nog toegestaan. Vanaf 1 januari 2025 zijn binnen de milieuzone alleen nog uitstootvrije bestelauto's toegestaan.
- De Haarlemse milieuzone met ingang van 2023 of 2024 uitbreiden naar brom- en snorfietsen. Het gaat om 2-takt en 4-takt brom- en snorfietsen met een Datum Eerste Toelating (DET) van vóór 1 januari 2011. Brommers, scooters of snorfietsen met een DET van 2010 of ouder mogen niet meer in de bebouwde kom rijden. Vanaf 1 januari 2025 zijn binnen de milieuzone alleen nog uitstootvrije brom- en snorfietsen toegestaan. Dat betekent in de praktijk dat er alleen nog elektrische brom- en snorfietsen mogen komen.
- De milieuzone wordt per 2024 of uiterlijk 1 januari 2025 uitgebreid naar de gehele stad en ook de omliggende gemeentes kunnen worden aangehaakt door het instellen van milieuzones.
- Bovendien onderzoeken we stap voor stap of we na 2030 binnen de bebouwde kom gefaseerd een uitstootvrije zone voor alle soorten voertuigen (dus ook benzinevoertuigen) in kunnen invoeren, mits dat door de rijksoverheid wordt toegestaan. Om een uitstootvrije zone in te kunnen voeren wordt in 2022 door de Rijksoverheid de harmonisatieregelgeving milieuzones geëvalueerd. De landelijke besluitvorming hierin is bepalend voor de Haarlemse haalbaarheid. De rijksoverheid heeft al vastgelegd dat per 2030 alle nieuw verkochte voertuigen uitstootvrij moeten zijn.

Voor alle hiervoor benoemde punten stellen we ook de benodigde middelen ter beschikking.

Stadslogistiek

- Er komen meer ambtenaren die samen met ondernemers en onderwijsinstellingen innovatieve oplossingen gaan zoeken voor stadslogistiek.
- Er komt een innovatiebudget stadslogistiek.
- We gaan aan de slag met alternatieven voor bijvoorbeeld pakketjesdiensten. Denk hierbij aan vervoer over water en logistieke hubs in de Waarderpolder, maar ook door te experimenteren met kleine elektrische pakketdiensten en fietskoeriers.

- Er komen wijkpakketposten om pakketbezorging in woonstraten te vermijden. In Haarlem wordt er niet meer huis aan huis bezorgd met een fossiel aangedreven voertuig.

Openbaar vervoer

- Het openbaar vervoer wordt de basis van het verkeer tussen steden. Dit zijn bestaande verbindingen, aangevuld met nieuwe moderne oplossingen als een lightrail of metroverbindingen.
- Bussen op fossiele brandstof zijn niet meer welkom in Haarlem vanaf 2023.

Stoepgangers

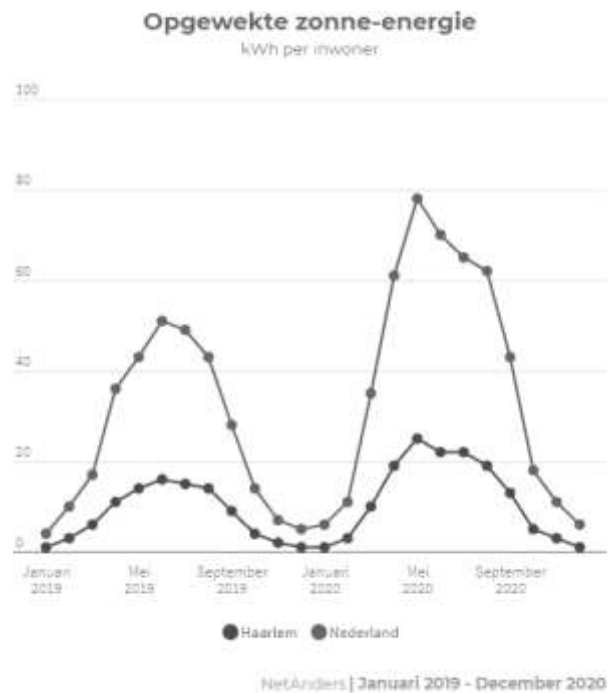
- Drempels en stoepranden worden zo min mogelijk aangelegd, zolang het de verkeersveiligheid niet schaadt.
- Voor gehandicapte Haarlemmers is het openbaar vervoer toegankelijk.
- Toegang tot de milieuzones blijft voor invaliden met een auto mogelijk.
- Er komt structureel budget voor het verbeteren van de toegankelijkheid. Met name in de openbare ruimte maar ook binnen gemeentelijke gebouwen en bij die van de aan ons verbonden partijen als Spaarnelanden, Paswerk en Liander.
- De stoep is van de stoepganger. We gedogen niet langer het parkeren van auto's met de wielen op de stoep in (te) smalle straten door het instellen van parkeerverboden en eenrichtingsverkeer.

Parkeertuin (onderdeel van groenparticipatie maatregelen van Spaarnelanden)

1.4 LOKALE WARMTETRANSITIE: VAN HET GAS AF

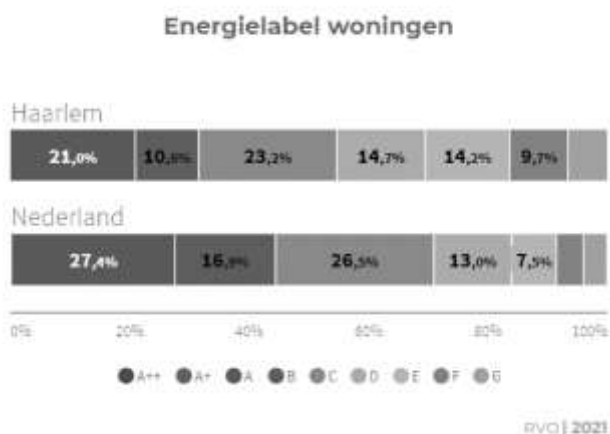
Haarlem heeft de ambitie om al in 2040 aardgasvrij te zijn, wat betekent dat er een transitie moet plaatsvinden voor verwarming van Haarlemse gebouwen. Deze warmtetransitie is een enorme opgave. Binnen Haarlem zijn grote verschillen in woningtypes, eigendomssituaties, infrastructuur en beschikbare warmtebronnen. Ook is het draagvlak voor de transitie beperkt: niet iedereen staat hier positief tegenover. Tegelijkertijd moet Haarlem sneller verduurzamen om de klimaatdoelen van 2030 te halen; het is nodig om de CO₂-uitstoot van de gebouwde omgeving zoveel mogelijk naar nul te brengen. Als we wachten totdat we zeker weten wat de beste oplossingen zijn, is het te laat. Haarlem moet door.

De Transitievisie Warmte laat op wijk- en buurniveau zien welke mogelijkheden er zijn en welke stappen gezet kunnen worden. GroenLinks ziet de noodzaak, en ook de kansen, om het tempo de komende jaren op te schroeven.

Er komen “Warmteschappen”: samenwerkingsverbanden die door de bewoners van een wijk of buurt zijn opgericht. De Warmteschappen maken samen met de wijkraad een uitvoeringsplan voor de transitie naar duurzame warmte-opwekking. Zo is er direct contact met de bewoners zodat ze precies weten wat de Haarlemmers willen. In enkele Haarlemse wijken zijn al innovatieve bewonerscollectieven opgericht die voortvarend bezig zijn met energiebesparing en duurzame opwek, zoals Spaargas in het Ramplaankwartier en het buurtonderhoudsplan van het Garenkokerskwartier. Daarnaast moet er ook ruimte zijn voor kleinere particuliere collectieven. De gemeente gaat alles op alles zetten om zulke collectieven te begeleiden, en richt zich voor wijken zonder energiecollectief op acties vanuit woningcorporaties of particuliere eigenaren. Gemeente Haarlem gaat op wijkniveau speciale *energieteams* samenstellen.

De energieteams worden opgeleid tot de experts op het gebied van isolatie, energiebesparing en warmte transitie. Iedereen kan zich hiervoor aanmelden en ze bestaan deels uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De energieteams zullen proactief alle woningen in Haarlem in 2026 van adviesgesprek hebben voorzien.

Daarnaast zal een centrale stuurgroep van de gemeente gunstige oplossingen zoeken voor de financiële kant van de warmte transitie. De stuurgroep sluit financiële overeenkomsten met banken, pensioenfondsen en investerende verzekeringsbedrijven of richt zelf een Warmtefonds op. Als blijkt dat extra financiële ondersteuning nodig is voor minder draagkrachtige inwoners, dan worden aanvullende subsidies beschikbaar gemaakt. De stuurgroep maakt ook een selectie van ervaren, betrouwbare en betaalbare bedrijven, die samen de nodige spullen kunnen leveren en al het werk gecoördineerd kunnen uitvoeren. Hiermee ondersteunt de Gemeente Haarlem de inwoners maximaal, waardoor in 2030 de gebouwen in Haarlem minimaal energie label A krijgen.

Een belangrijk aandachtspunt is de beschikbare mankracht om dit uit te voeren. Momenteel is er een groot gebrek aan aannemers, elektriciens en loodgieters. Daarom is het cruciaal dat de samenwerking wordt gezocht met onderwijsinstellingen en bedrijven; zowel als het MKB. Het wordt tijd dat men de handen ineenslaat voor om- en bijscholing om de werkgelegenheid die de energietransitie gaat opleveren optimaal te benutten binnen de regio.

Wij zien kansen in het ruimte bieden aan innovatieve duurzame oplossingen vanuit ondernemers. Vaak is onze regelgeving op dit vlak achterhaald en onnodig beperkend. We vragen het college van B&W een werkwijze te ontwikkelen, waardoor de gemeente flexibeler kan worden, bijvoorbeeld door een meldpunt in te stellen en jaarlijks te rapporteren welke regelgeving is verruimd.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

De ambitie van de Gemeente Haarlem is om in 2040 aardgasvrij te zijn. GroenLinks Haarlem heeft zich ingezet om bij de warmtetransitie Haarlem niet afhankelijk te zijn van vervuilende bedrijven als Tata Steel en AEB Amsterdam. Ook heeft GroenLinks er mede voor gezorgd dat er geen houtige biomassa- centrale wordt gebruikt. Haarlem heeft in 2021 een warmtebedrijf opgericht waarvan zij mede-eigenaar is. Het Haarlems Warmtenet is gestart met het onderzoek naar geothermische boring en er zijn afspraken gemaakt met twee grote datacenters voor het gebruik van de restwarmte.

Op initiatief van GroenLinks Haarlem is de plaatsing van zonne- (en warmte) panelen op beschermd stadsgezicht mogelijk. De Transitievisie Warmte is ontwikkeld en vastgesteld. Veel Haarlemmers zijn in de luxe situatie dat zij al zijn begonnen, door bijvoorbeeld het installeren van een warmtepomp, wat mede mogelijk is door toekenning van 'Aardgasvrij' subsidie.

PROGRAMMAPUNTEN

Het begin is er, maar Haarlem moet nu aan de slag om energie voor iedereen toegankelijk te houden en de Haarlemmers te helpen om mee te kunnen doen aan deze verandering van een belangrijke basisvoorziening. GroenLinks Haarlem is tegen biomassacentrales en voor écht groene oplossingen. We realiseren ons ook dat de warmtetransitie niet meteen aardgasvrij zal zijn. Ook warmtenetten worden aan de start nog gevoed met aardgas, net als de hybride warmtepomp. En ook voor piekmomenten en bijvoorbeeld koude winternachten is vaak nog een gasinstallatie noodzakelijk.

GroenLinks Haarlem zet zich in voor:

- Isoleren als startpunt: dit heeft op de korte termijn een positief effect op woon/werk comfort, de energierekening en de uitstoot van broeikasgassen, fijnstof en stikstof.
- Stimuleren van individuele oplossingen voor gebouwen, zoals (hybride) warmtepompen, infrarood panelen en zonnewarmte. De wijkvisie geeft hier invulling aan en de energieteams helpen. Hierbij hoort ook de mogelijkheid voor een lening met bemiddeling van de gemeente.
- Stimuleren van de ontwikkeling van collectieve warmtenetten, bij voorkeur in eigendom van de bewoners. We rollen de loper uit voor 'Warmteschappen'.

- Voor 2026 is een proefboring geothermie gerealiseerd.
- Iedere wijk heeft een wijkvisie waarbij de warmtetransitie op wijkniveau is gemaakt en vastgesteld.
- Energieteams, die bewonerscollectieven en individuele bewoners proactief helpen bij de verduurzaming van woningen.

Proeftuin voor lage temperatuurnet Ramplaankwartier

1.5 EEN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE

In Nederland hebben ongeveer 700.000 huishoudens moeite om hun energierekening te betalen. Investeren in duurzaamheid is voor hen niet altijd aan de orde, terwijl hun woonlasten zullen stijgen als er niet wordt ingegrepen. Dat is natuurlijk niet eerlijk en dus wil GroenLinks Haarlem inwoners met lagere inkomens specifiek ondersteunen.

Mensen met lage inkomens hebben meestal een klein aandeel in de klimaatverandering, maar krijgen wel het meest te maken met de gevolgen. Zij werken en wonen vaker in een vervuilde omgeving, hebben geen geld om lucht-verschonende apparatuur te plaatsen in hun huis, of om te verhuizen naar gebieden met minder overstromingsrisico's. Verduurzamen kan in onze ogen alleen succesvol zijn als dit betaalbaar is voor alle inkomensgroepen. De financierbaarheid van de klimaattransitie moet daarom expliciet onderdeel worden van klimaatbeleid.

Wij verwachten dat de prijzen van fossiele brandstoffen de komende jaren zullen gaan stijgen. Collectieve warmtenetten zijn een mooie kans voor Haarlemmers om te verduurzamen en tegelijkertijd niet de dupe te worden van stijgende energieprijzen. Daarom zetten wij nu al stappen, bijvoorbeeld met woningcorporaties in Meerwijk. Zodat hun huurders als eerste beschermd zijn tegen stijgende gasprijzen.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- In Haarlem biedt de gemeente in samenwerking met woningcorporaties energiegesprekken middels de energiecoaches aan. Huurders kunnen op basis van deze gesprekken de kosten voor energie verlagen door eenvoudige hulpmiddelen te gebruiken.
- In Haarlem stelt de gemeente daken van het gemeentelijk vastgoed ter beschikking voor de realisatie van collectieve zonnedaken.
- Ramplaankwartier, Meerwijk en de Waarderpolder zijn gidswijken voor de energietransitie in Haarlem. De gemeente zal die wijken actief ondersteunen bij deze transitie.

PROGRAMMAPUNTEN

- Bewoners krijgen gratis advies van energiecoaches en hulpmiddelen (tochtstrippen, ledlampen, radiatorfolie etc.). Door mensen tot energiecoach op te leiden vangen we drie vliegen in één klap: mensen verbruiken minder energie, de energierekening gaat omlaag én de werkgelegenheid in Haarlem wordt gestimuleerd.
- Ook mensen zonder eigen dak of grond krijgen de mogelijkheid om in hun directe omgeving te investeren in duurzame energie. De gemeente ondersteunt bewonersinitiatieven, stelt ze daken, geluidsschermen en grond beschikbaar en start eigen postcoderoosprojecten.

Proeftuin voor geothermie in o.a. Reinaldapark

1.6 DUURZAME OPWEKKING EN OPSLAG VAN ENERGIE

Zomerschaatsen in Haarlem, zomerskiën in Spaarnwoude en een racecircuit naast een Nationaal Park zijn symbolen geworden van het gebrek aan sociaal klimaatbeleid. Dat moet anders. De klimaatcrisis vraagt om creativiteit, innovatie, saamhorigheid en verandering. Om in 2030 klimaatneutraal te zijn, is innovatie essentieel.

De transitie naar warmtepompen, collectieve warmtenetten en andere vormen van duurzame warmte zal leiden tot een grote stijging van het elektriciteitsverbruik. CE Delft schat dat het elektriciteitsverbruik van Haarlem in 2030 op 3000 TJ zal liggen. De huidige ambitie van Haarlem om 750 TJ aan wind- en zonne-energie op te wekken in 2030 is hoe dan ook ontoereikend. Daarom moeten we buiten de bestaande kaders gaan denken.

Ten eerste kiezen we voor het besparen van energie waar mogelijk. We kiezen voor het vergroten van de bewustwording en verleiden tot verandering.

Voor het duurzaam opwekken van elektriciteit met zonne-energie hanteert GroenLinks de zonneladder uit de Nationale Omgevingsvisie. Dit geeft een prioriteitstelling in de locaties voor zonnepanelen:

1. Zonnepanelen op daken en gevels van gebouwen;
2. Zonnepanelen op onbenutte terreinen in bebouwd gebied;
3. Zonnepanelen in het landelijk gebied.

We zetten dus in op het plaatsen van zonnepanelen op de gebouwde omgeving. Overal in Haarlem, ook op monumenten en in het zicht. Daarnaast overleggen we met omwonenden en belanghebbenden om tot passende oplossingen te komen. We passen als dit nodig is, de regels aan om zo tot een oplossing te komen die ons verder brengt. Verder onderzoeken we de plaatsing van extra windmolens. Uiteraard worden de zonnepanelen en windmolens op een natuurvriendelijke wijze geplaatst (rekening houdend met broedseizoenen en leefgebied van dieren en planten). We willen het nu gestelde doel van 750TJ verhogen naar 1000TJ in 2030. We stimuleren slim, flexibel gebruik van de opgewekte energie, en waar mogelijk ook energieopslag voor gebruik tijdens piekuren. Door lokale opwek te stimuleren kan de gemeente de druk op het lokale elektriciteitsnetwerk wel beperken, maar niet vermijden. Hier moeten we ons tijdig op voorbereiden door een strategie uit te stippelen voor het meegroeien van het lokale elektriciteitsnetwerk met de elektriciteitsbehoefte.

Kweekzon in de Kweektuin.

PROGRAMMAPUNTEN

- We zetten in op minder energieverbruik in de openbare ruimte en het innovatief inzetten van nieuwe methodes om energieverbruik te verminderen. Een voorbeeld is het voorkomen van hittestress in gebouwen door middel van groene daken en zonwering om te voorkomen dat airconditioning geïnstalleerd moet worden
- De gemeente helpt particulieren bij het plaatsen van zonnepanelen, zonder een vergunningplicht op te leggen. Elke twee jaar wordt opnieuw gekeken naar de beschikbaarheid van daken voor het plaatsen van zonnepanelen in Haarlem. De afdeling 'Erfgoed' gaat zich ook richten op verduurzaming. Ook wordt er ingezet op zonnepanelen in de openbare ruimte: boven en langs wegen, op het spoor en op muren.
- Zonnepanelen in het groen en op water zijn een optie, als dat een natuurpositieve ontwikkeling is. Dat betekent dat het groen op een andere plek wordt gecompenseerd en onze ecologische hoofdstructuur verder aanvult.
- We laten de Haarlemse windmolens bij Schoteroog weer draaien en onderzoeken plaatsing van nieuwe windmolens langs de oostkant van de Waarderpolder of kleine windmolens op daken. Wanneer het plaatsen van windmolens conflicteert met aanvliegroutes van Schiphol, dan moeten de aanvliegroutes worden aangepast en niet de molens. Hiervoor zoeken we ook nadrukkelijk de

samenwerking met andere gemeenten die hinder ondervinden van de beperkingen van Schiphol.

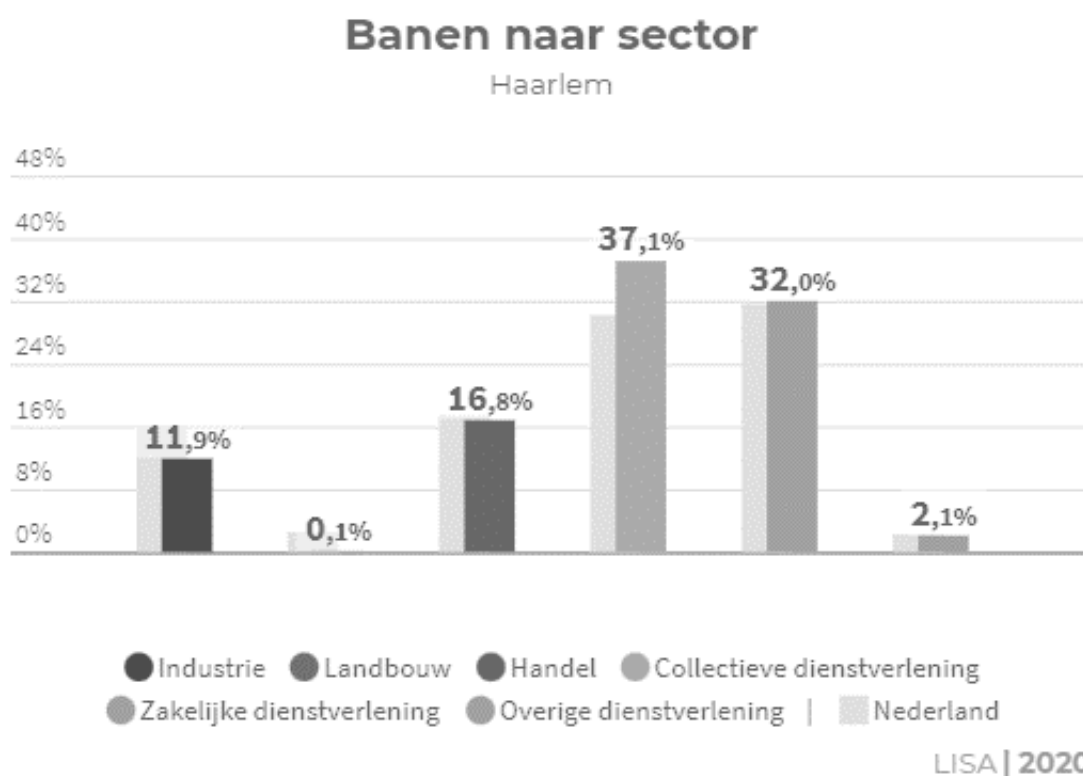
- We stimuleren het gebruik van particuliere batterijen op groene waterstof.
- Het duurzaamheidsinnovatiecentrum wordt verder uitgebreid. Ook wordt hierbij de mogelijkheid voor groene waterstof door huidige aardgasleidingen op haalbaarheid voor Haarlem getoetst.
- Er komt een strategie voor het voorbereiden van het lokale elektriciteitsnetwerk op de energietransitie, waarbij de energiebehoefte gaat stijgen. Daardoor moeten bijvoorbeeld transformatorhuisjes in de openbare ruimte geplaatst worden, of worden laad- en ontladpleinen met zonnepanelen en een buurtbatterij geplaatst. Zo kan het elektriciteitsnet per wijk worden ontlast door schone mobiliteit.
- We zetten in op zero emissie ketensamenwerking. Dit betekent dat alle aanbestedingen van de gemeente Haarlem CO2-uitstoot als uitvraag hebben. Daarnaast wordt de CO2-uitstoot in de leveranciersketen teruggebracht tot 0 in 2030.

Energietuin Schoteroog in natuurrecreatiegebied Spaarnwoude (de Teletubbieheuvel)

1.7 GROENE ECONOMIE STIMULEREN, GRIJZE ECONOMIE VERKLEINEN

Het Haarlemse bedrijfsleven is van grote waarde voor de stad. Zowel vanuit economisch opzicht als sociaal. We zijn trots op onze ondernemers. We zien een grote maatschappelijke betrokkenheid bij veel Haarlemse bedrijven; zowel bij de grote werkgevers als bij het MKB. Tegelijkertijd zijn we er nog niet. Het bedrijfsleven heeft een grote impact op het milieu. Dat moet en kan omlaag. Door afspraken te maken met ondernemers wil GroenLinks Haarlem de komende jaren stappen zetten. Door gezamenlijk voor deze opgave te staan en samen te werken kan er een verschil worden gemaakt.

Omdat de verduurzamingsopgave van iedereen iets vraagt, gaan we grote vervuilende bedrijven en organisaties in de regio aan te spreken en ze te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Verplichten tot verduurzaming doen we waar dit kan. We helpen impact-ondernemers (sociaal ondernemingen en MVO+) aan meer zichtbaarheid zodat ze sneller kunnen groeien en daarmee positieve maatschappelijk effecten kunnen realiseren. De Gemeente heeft hierbij ook het op het gebied van inkoop een stimulerende rol.

GroenLinks is ervan overtuigd dat nu inzetten op een groene economie slim is en ervoor zorgt dat we straks niet geconfronteerd worden met een exponentieel toegenomen kostenpost. We zijn verheugd te zien dat steeds meer impactondernemers laten zien dat dit kan. Een gezonde economie is niet alleen financieel gezond, maar ook duurzaam.

Ondernemers van de toekomst richten hun bedrijf op met sociale statuten. zodat de groep sociale én duurzame ondernemers zichtbaar steeds groter wordt.

Haarlem kent duizenden bedrijven, van de lokale snackbar, sportschool en groenteboer tot grote bedrijven als NedTrain, MSD, Iron Mountain, Cementbouw en IKEA. Alle bedrijven in Haarlem moeten zich bewust zijn van hun impact op het milieu. Wij verwachten van grotere bedrijven dat zij meer doen dan wettelijk verplicht is om de negatieve impact van hun bedrijfshuishouding te minimaliseren. GroenLinks wil dat Haarlem een podium geeft aan bedrijven die milieuvriendelijk en klimaatpositief opereren of milieuproblemen oplossen. Anders ligt dit voor bedrijven in Haarlem en de directe omgeving die grote milieu- en gezondheidsschade veroorzaken: deze moeten aangepakt worden.

De Waarderpolder biedt 20 procent van de totale werkgelegenheid in Haarlem en daarmee heeft dit industriegebied een belangrijke economische waarde. Wil de gemeente deze waarde behouden, dan moeten de bedrijven verduurzamen zodat ze toekomstbestendig worden.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We hebben samen met de belangengroepen in de stad het Convenant Waarderpolder vastgesteld hierin committeren we ondernemers in de stad aan de verduurzamingsopgave. Daarnaast hebben we duurzame retail middels de Impact Shopping Days beter zichtbaar gemaakt en kunnen bedrijven die bijdragen aan de SDG's, de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN, zich profileren op het KennemerInkoopplatform.nl. Het C District is een experimenteerruimte voor onze circulaire economie.

PROGRAMMAPUNTEN

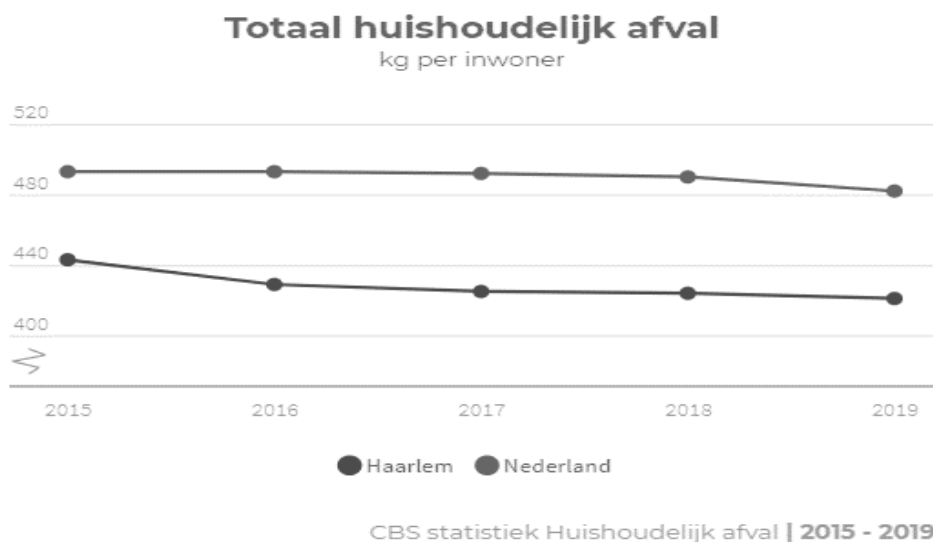
- Van de Waarderpolder willen we het meest duurzame bedrijventerrein van Nederland maken. De 9 duurzaamheidsdoelstellingen uit het Convenant Waarderpolder zijn duidelijk, maar vrijblijvend. Blijf wijzen op het convenant en stimuleer duurzame bedrijven om zich in Haarlem te vestigen.
- Haarlem start een langlopende wervingscampagne die ambitieuzer is dan de huidige aanpak. Bedrijven die zich willen vestigen in Haarlem moeten hun duurzaamheidsplan laten goedkeuren door de gemeente. De omgevingsdienst moet actief handhaven op de omgevingsvergunning van bedrijven, voor zover van toepassing.
- We vragen de omgevingsdienst om een overzicht te verschaffen van grote bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot. Middels de wet Milieubeheer gaan we actief in gesprek om deze bedrijven te motiveren dan wel te verplichten om duurzame maatregelen te nemen.
- Specifiek spreken wij ons uit tegen zomerschaatsen op ijs in Haarlem en wil dat de gemeente er alles aan doet om dit te voorkomen.

- Haarlem stimuleert bedrijven die milieuvriendelijk opereren en bedrijven die milieuproblemen oplossen. Dat C-district wordt verder opgeschaald om innovatieve, technologische ontwikkelingen te stimuleren en een voorbeeld voor het bedrijfsleven te worden.
- We geloven in publiek/private partnerships. Zowel op milieu als sociaalgebied willen we met de grootste bedrijven in Haarlem gaan samenwerken en de krachten van bedrijf, maatschappelijk middenveld en gemeente bundelen. Hierbij kunnen ook Impact funds worden ontwikkeld, zoals met MEO.
- Het programma 'Haarlem Doet Duurzaam' krijgt een boost. Samen met bewoners, instellingen en ondernemers werken we aan een schoon en gezond Haarlem. Hiermee geven we een podium aan hen die dit doel een stapje dichterbij brengen.
- In navolging van bijvoorbeeld Amsterdam en Den Haag, komt er een verbod op fossiele reclames in bushokjes enabri's en op andere plekken waar de gemeente juridisch grip op heeft.
- In de directe omgeving van Haarlem bevinden zich enkele bedrijven die grote milieu- en gezondheidsschade veroorzaken. Denk aan de uitstoot van grote hoeveelheden broeikasgassen, luchtvervuiling en/of geluidsoverlast door Tata Steel, AEB, Schiphol en Circuit Zandvoort. Actieve bemoeienis met de verduurzaming van deze bedrijven is nodig. GroenLinks wil dat de druk steeds verder opgevoerd wordt. Desnoods via het aanspannen van rechtszaken.
- De gemeente Haarlem spreekt zich uit over Schiphol. Een gezonde leefomgeving in de regio is van levensbelang. Daarom willen wij dat het aantal vluchten op Schiphol wordt teruggebracht naar 300.000 en een stop op de nachtvluchten.
- Wij staan achter het voorstel van Urgenda om Tata Steel in IJmuiden binnen 10 jaar te hervormen naar een staalfabriek op waterstof. De uitstoot die ook consequenties heeft voor bewoners in Haarlem Noord moet stoppen. Deze vervuilende industrie heeft geen toekomst. En wij willen wel een duurzame toekomst voor haar medewerkers. Daarom pleiten we ervoor om nu de koers naar een duurzaam Tata Steel in te zetten zodat bewoners en werknemers ook een toekomst hebben.
- Wij waren, zijn en blijven tegenstander van Formule 1 races op het circuit in Zandvoort. Vanwege de gevolgen voor de kwetsbare natuur, druk op de bereikbaarheid en de uitstraling van dit evenement.

1.8 HAARLEM IS IN 2040 EEN CIRCULAIRE STAD

Grondstoffen zijn eindig. Helaas consumeren we ontzettend veel en heeft zo ongeveer alles wat we kopen verpakkingsmateriaal. Plastic en karton wat direct weer in de recycle of vuilnisbak verdwijnt. Maar denk ook aan voedselverspilling. Meer dan 40% van het geproduceerde voedsel wordt weggegooid. Ook de huidige productieprocessen leiden tot een grote mate van verspilling en vervuiling.

Grof huishoudelijk restafval

kg per inwoner

26 Haarlem   **30** Nederland

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2019

GroenLinks Haarlem zet in op minder afval, minder verspilling en meer hergebruik van materialen. Het doel is dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is, in nauwe samenwerking met zowel de Metropool Regio Amsterdam (MRA) als de rest van Nederland.

We moeten slimmer nadenken over wat we produceren en hoe we dat zo hoogwaardig mogelijk kunnen gebruiken, en weer hergebruiken. Dat begint bij bewustwording en het benoemen van de noodzaak om anders naar productie en gebruik te gaan kijken. Daarom vinden wij het belangrijk om vanaf 2022 economie en circulaire economie als een en hetzelfde te gaan zien.

We willen zo min mogelijk restafval. Dit betekent niet alleen een verlaging van de consumptie en het verminderen van verpakkingen. Haarlemmers gaan het gescheiden afval als grondstoffen zien in plaats van afval. Daarnaast zien we kansen voor meerdere

'grondstoffenhubs' in de regio en het hergebruik van materialen door beter te kijken naar afvalstromen. Wij zetten in op een 'actieplan Grondstoffen', dat uitstippelt welke grondstoffenstromen snel circulair kunnen worden ingezet. De gemeente werkt hieraan en kan de vinger aan de pols blijven houden.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We hebben in Haarlem de Ja/Ja sticker voor ongeadresseerde post en reclaimedrukwerk ingevoerd. Dit levert jaarlijks vele duizenden kilo's papierbesparing op.
- We hebben het makkelijker gemaakt voor Haarlemmers om afval te scheiden
- GroenLinks heeft een EU-subsidie binnengehaald: CITIES2030 subsidie gericht op voorkomen van voedselverspilling.
- Woningcorporaties hebben ervaring opgedaan met het circulair slopen en renoveren van woningen.
- We hebben de City Deal Impact Ondernemen gesloten. Ondernemers zijn meer circulair gaan ondernemen.
- We stimuleren duurzame ondernemers door de oprichting van het Kennemer Inkoopplatform en lidmaatschap Cirkelstad Kennemerland.
- Circulaire economie is opgenomen in de Economische Visie. Hiermee komen we steeds beter tot het integraal benaderen van de grondstoffen problematiek.
- Ook zijn er een aantal zichtbare bewustwordingsacties geweest zoals de Schillenkar, Schillenfiets, THT-diner en de Groene Textielroute.
- We zetten ons in voor een betaalbare verpakkingsvrije supermarkt.
- We zetten in op duurzaam toerisme.

PROGRAMMAPUNTEN

- Er komt een Actieplan Grondstoffen, met een lijst van grondstoffen die snel circulair kunnen worden ingezet, zoals textiel en beton. Belangrijk onderdeel hiervan is de ketensamenwerking bij bedrijven.
- Een jaarlijkse gepubliceerde materiaal-jaarrekening gaat inzicht geven in de verschillende materiaal- en afvalstromen en hun eindbestemming. Zo maken we inzichtelijk waar we staan, waar mogelijkheden zijn, en waar we voortgang boeken.
- In 2026 koopt Haarlem voor 50% circulair in. Dit omvat alle inkoop, van pennen en inktpatronen tot grondstoffen voor weg-, water- en woningbouw. Om dit doel te halen moet Haarlem investeren in specifieke inkoopkennis. We breiden onze gemeentelijke capaciteit hierop uit.
- Stimuleren van circulair kopen, scheiden en consuminderen. We zetten in op het vergroten van de bewustwording en maken het daarnaast gemakkelijk én aantrekkelijk om gebruikte producten te kopen. Bijvoorbeeld door in elke wijk

winkels te stimuleren voor tweedehands kleding of speelgoed, of zelfs een 'wijkhub' waar je bijvoorbeeld gereedschap kunt lenen. De Kweektuin kan hiervoor als voorbeeldplek dienen.

Containertuin

- Stimuleren van de samenwerking tussen afvalverwerking en kringloopwinkels, zodat spullen zoveel mogelijk hergebruikt kunnen worden. Zo maken we het makkelijker om spullen een tweede leven te geven. Ook maken we het Milieuplein toegankelijker, bijvoorbeeld voor bakfietsen.
- We willen dat in 2026 Haarlemmers 75% van hun afval kunnen scheiden (t.o.v. de huidige 49%) en het aantal kilo's restafval hebben teruggebracht naar 100 kilo p.p. Bronscheiding is de manier om Haarlemmers bewust te maken van de afvalstromen die het huis in komen en de aanpak om naar een circulaire economie te gaan. We zien bijvoorbeeld kansen voor het scheiden van Textiel. We stimuleren composteren en willen Haarlemmers die hun afval goed scheiden belonen. Om mogelijkheden hiervoor te onderzoeken wordt een pilot opgestart.
- We hebben speciale aandacht voor plastic dat eenmalig gebruikt wordt, met name in verpakkingen. We willen onderzoeken hoe heel Haarlem een stad kan worden zonder wegwerpplastic.
- Alle fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten worden verantwoordelijk om binnen een straal van 150 meter al het zwerfvuil op te ruimen.
- Waar mogelijk plaatsen we schermen om plastic op te vangen in waterwegen. We stimuleren initiatieven voor het opruimen van recreatief vuil en plasticsoepvissers zoals De Pinguïn.
- Openbare restvuilnisbakken moeten een klep hebben tegen regen en meeuwen.
- We handhaven op het dumpen van afval en nemen maatregelen om mensen te verleiden geen vuilnis te dumpen

- We stimuleren circulariteit bij Haarlemse bedrijven. Productiebedrijven met een omgevingsvergunning wordt verzocht om circulair in te kopen en restafval te reduceren.
- Er komt een verplichting in de Metropoolregio Amsterdam om met ketenpartners te werken, zodat commerciële bedrijven elkaar kunnen versterken in de circulaire economie.
- Er komt een 'circulair ambachtscentrum' in de Waarderpolder, waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken aan hergebruik.
- De bestaande grondstoffenhub breiden we uit zodat bedrijven de mogelijkheden van de deeleconomie verder kunnen verkennen.
- In de bouwsector stimuleren we het efficiënt gebruiken van materialen, zowel bij nieuwbouw als verbouw en renovatie. Materialen moeten herbruikbaar en gezond zijn. Er komt een materialenpaspoort voor nieuwbouw of gebouwen die gesloopt worden. Vanaf 2030 zullen de bouwbedrijven in Haarlem alleen nog maar duurzaam en emissievrij bouwen en renoveren. Jaarlijks wordt melding gemaakt van regelgeving die circulair bouwen in de weg staat en passen deze slagvaardig aan.
- Uiterlijk 2024 komt er een nieuw, actueel stadsbreed 'Handboek Inrichting Openbare Ruimte' (HIOR) waarbij circulair gebruik van materialen en klimaat-adaptieve inrichting van de openbare ruimte centraal staan.
- We ondersteunen de voedselvisie van Haarlem Food Future en willen dat stadslandbouw een belangrijk onderdeel wordt van onze stadseconomie.

Inclusieve stadslandbouwtuin WijTelenGroente in Zuid West (stadseconomie)

1.9 DE HAARLEMSE REKENKAMER VOOR HET KLIMAAT

Het is duidelijk: duurzaamheid, milieu, groen, klimaat zijn steeds meer verzamelbegrippen geworden. Soms is het moeilijk om door de bomen het bos te zien. Dat is een probleem: er moet meer inzicht komen in de duurzaamheidsprestaties van Haarlem als geheel. Anders wordt er, bij gebrek aan een totaalbeeld, snel de focus gelegd op kleine maar zeer zichtbare ontwikkelingen. Het is tijd om de ambities en doelstellingen duidelijk te formuleren en meetbaar te maken of ze gerealiseerd worden en wat de impact hiervan is. Want meten is weten.

De gemeente Haarlem publiceerde in 2021 als eerste gemeente in Nederland een duurzaamheidsbegroting. Deze geïntegreerde benadering van duurzaamheid en financiën was een mooie eerste stap. Zo weten we door deze duurzaamheidsbegroting dat de CO2-uitstoot van heel Haarlem al jaren aan het dalen is. Niet genoeg, maar het geeft wel hoop. Zulke informatie is belangrijk om nieuwe maatregelen te kunnen realiseren én evalueren. GroenLinks Haarlem wil een rekenkamer voor het klimaat in het leven roepen die advies uitbrengt over de voortgang van de verduurzaming in Haarlem. Hierdoor wordt in kaart gebracht of de doelstellingen worden gerealiseerd.

PROGRAMMAPUNTEN

- De duurzaamheidsbegroting wordt vanaf 2022 jaarlijks geactualiseerd bij de begroting en is uiterlijk in 2024 volledig geïntegreerd in de Planning & Control cyclus.
- De instrumenten uit de duurzaamheidsbegroting, het afwegingskader en het revolverend fonds energiebesparing worden de leidraad voor alle investeringen binnen de gemeente.
- De duurzaamheidsbegroting wordt uitgebreid met de complexere onderwerpen 'circulair' en 'klimaatbestendig'. Uiterlijk in 2026 hebben we een instrument ontwikkeld, waarmee de doelstellingen en de kosten/baten van maatregelen in kaart zijn gebracht voor het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte en de doorontwikkeling naar een volledig circulaire economie.
- Oprichting van een Rekenkamer voor het Klimaat (RvhK). De RvhK is strategisch van aard en voert periodieke controle van het gemeentelijk klimaatbeleid uit. De rekenkamer bestaat uit bezoldigde en onafhankelijke experts die minimaal het volgende toetsen:
  - Voldoet het Haarlemse klimaatbeleid aan de ambities en doelen die de gemeente heeft geformuleerd voor 2030 en 2050?
  - Wat zijn de uitgaven aan duurzaamheidsdoelen van de gemeente, in relatie tot andere beleidsterreinen?
  - Heeft de gemeente de onderlinge verhouding tussen afzonderlijke sectoren en maatregelen in beeld gebracht?
  - Kan de gemeente tijdig signaleren of bijstellingen van het beleid noodzakelijk zijn?

- Hoe verhoudt het Haarlems klimaatbeleid zich tot regionale en nationale verplichtingen?
- De Rekenkamer controleert de jaarlijkse duurzaamheidsbegroting maar is niet beperkt tot deze activiteit, het duurzaamheidsbeleid worden eveneens getoetst.
- De gemeenteraad en het college B&W agenderen de bevindingen van de Rekenkamer.
- De Rekenkamer werkt zo mogelijk samen met andere gemeenten binnen de MRA om zowel kosten te spreiden als kennis te delen. Dit mag de snelle invoering van de rekenkamer niet in de weg staan.

2. IEDEREEN DOET MEE

In Haarlem is plaats voor iedereen. Dat is het uitgangspunt van GroenLinks Haarlem. Feit is wel, dat het vinden van een plek in Haarlem steeds lastiger wordt voor mensen met een beperkt budget. Toch willen wij dat Haarlem een stad is die zich niet laat delen door groeiende ongelijkheid. Dat betekent dat we moeten zorgen voor voldoende betaalbare woningen maar ook dat we solidair moeten zijn met elkaar en oog houden voor Haarlemmers die, tijdelijk of blijvend, kampen met problemen op het gebied van inkomen, gezondheid of huisvesting.

De menselijke maat staat voor GroenLinks altijd centraal. Het beleid is er voor de Haarlemmers, niet andersom. Daarom kijken wij altijd naar de mens achter de vraag. Alleen op die manier kunnen we bijdragen aan een optimale oplossing voor Haarlemmers in problemen.

Wij zien en onderkennen het belang van de bij veel Haarlemmers aanwezige energie en betrokkenheid. Daarom maken we graag optimaal gebruik van de vele goede en creatieve ideeën van bestaande bewonersinitiatieven en peergroepen en ondersteunen en faciliteren we deze zo veel mogelijk.

2.1 WERK, INKOMEN EN ECONOMIE

Het hebben van werk, betaald of vrijwillig, draagt bij aan het gevoel 'van waarde' te zijn. Die waarde heeft wat GroenLinks betreft weinig te maken met financiële waarde. We willen dat iedereen in staat wordt gesteld om optimaal te functioneren op zijn of haar eigen wijze. Daarbij moeten er geen grenzen worden gesteld aan de hoeveelheid vrijwilligerswerk die zij willen doen.

Economie

We willen een economie gericht op waarde voor alle Haarlemmers. Een waarde die tot uitdrukking komt in werkgelegenheid, duurzaamheid en sociale cohesie.

Werkgelegenheid

Voldoende werkgelegenheid is een vereiste voor een gezonde stad. Het behouden en aantrekken van duurzame werkgelegenheid is dan ook een economische prioriteit.

Arbeid moet weer lonen en vooral ook waardering krijgen. Uit onderzoek blijkt dat met plezier naar je werk gaan leidt tot meer veerkracht, zelfwaardering en mentaal welzijn. Daarom wil GroenLinks dat iedereen met plezier naar zijn of haar werk kan gaan. Voor de meeste Haarlemmers betekent dat een reguliere werkplek. Voor diegenen voor wie dat tijdelijk of blijvend niet kan, is er ondersteuning.

Hoewel er momenteel een krapte is op de arbeidsmarkt en er dus voldoende werk is, is toch niet iedereen in staat passende arbeid te vinden. Wij vinden het belangrijk om perspectief te bieden aan Haarlemmers die aan het werk willen middels bij- en omscholing. Wij willen dat via sociale ondernemingen mensen met en zonder een afstand tot de arbeidsmarkt hun kwaliteiten zo optimaal mogelijk kunnen benutten. Bloeiende lokale ondernemingen zorgen voor meer werkgelegenheid en dragen bij aan de lokale economie. We willen een maatschappij waarin waarde leidend is in plaats van winst.

Duurzaamheid

De transitie naar een circulaire economie is een ontwikkeling waar alle bedrijven mee te maken krijgen. Het verduurzamen van huisvesting van bedrijven, het opzetten van een warmtenet in de Waarderpolder en het verduurzamen van het energiegebruik van bedrijven en woningen staan voor GroenLinks Haarlem hoog op de agenda.

Sociale cohesie

Werken draagt bij aan het versterken van de sociale cohesie. Dit stimuleren wij door het verder ontwikkelen van de samenwerking tussen bedrijven, gemeente en onderwijs. Denk hierbij aan het verbeteren van de aansluiting op de arbeidsmarkt door de inzet van stagemakelaars, het stimuleren van innovatieve bedrijven in Haarlem, door intensivering van de bestaande ruimte en het verbeteren van de doorstroom naar betaald werk.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Er zijn in Haarlem veel minimaregelingen. We doen meer dan strikt noodzakelijk. We hebben een kind-pakket (gecombineerd pakket voor kinderen in armoede met bijv. fietsen en winterjassen). We zijn in beschikbaarheid van de regelingen naar 120% van het minimuminkomen gegaan (mogelijk op termijn 130%). Dat betekent dat de regelingen voor extra ondersteuning toegankelijk zijn voor meer mensen.

Wij willen dat het minimumloon wordt verhoogd zodat ook dit inkomen en het inkomen van ZZP'ers voldoende is om normaal van rond te kunnen komen in deze tijd waar de vaste lasten zoals wonen, zorg en energie stijgen.

Wat betreft de toegankelijkheid van de minimaregelingen: Met een Haarlempas zijn de minimaregelingen toegankelijk en houders van een Haarlempas worden op de hoogte gehouden van de mogelijkheden, kortingen en regelingen. De Haarlempas heeft inmiddels een bereik van 95% van de minima. Aan de sociaal wijkteams is een schulden expert toegevoegd.

PROGRAMMAPUNTEN

- Om meer mensen passend werk te laten doen, pleiten wij voor ruime mogelijkheden voor om- en bijscholing. Wat ons betreft moet er altijd een mogelijkheid geboden worden om te blijven leren, ongeacht leeftijd.
- Voor jongeren komen er meer stageplekken, waartoe nauw samengewerkt wordt met het regionaal onderwijs en met regionale bedrijven. Stagemakelaars kunnen daarbij een nuttige rol vervullen om jongeren, via deze stageplekken, uitzicht te bieden op passend werk na afronding van hun opleiding.
- Omdat niet uitgesloten is dat in een aantal, door de coronacrisis sterk getroffen, sectoren de werkgelegenheid niet volledig terugkeert, investeren we ook voor mensen in de bijstand meer in om- en bijscholing om hen zodoende weer uitzicht op werk te bieden.
- Voor hen moet bovendien de mogelijkheid bestaan beperkt bij te verdienen, zonder korting op de bijstandsuitkering.
- Vrijwilligerswerk maken we mogelijk, zonder de verplichting om te (blijven) solliciteren.
- De landelijke overheid is veel te traag met het compenseren van de slachtoffers van het toeslagenschandaal. Haarlem doet er alles aan om de Haarlemse gedupeerden te helpen daar waar de landelijke overheid hen in de steek laat, bijvoorbeeld door het overnemen van schulden en hulp bij het vinden van woonruimte en de juiste zorg.
- We breiden de mogelijkheid uit om schulden door de gemeente te laten overnemen. Schulden lopen zo niet verder op door incassobureaus. Haarlemmers kunnen hierdoor makkelijker met een schone lei beginnen. We zetten extra in op het voorkomen van wachttijden in de schuldhulpverlening voor jongeren.
- De gemeente geeft sociaal inkopen prioriteit. We werken hiervoor meer samen met sociale firma's om daar meer werkgelegenheid te realiseren en maatwerkafspraken aan te gaan. Het percentage 'Social Return on Investment' wordt verhoogd. Bekendheid van het Kennemer Inkoopplatform wordt verhoogd en samenwerkingen met sociale ondernemingen worden verder uitgebreid (zoals Social Impact Bond d.m.v. samenwerking met MEO).
- GroenLinks Haarlem zet zich met name in voor mensen die ten gevolge van de WMO en de uitwerking van de Participatiewet in problemen zijn gekomen door een onjuiste toepassing en uitwerking van de regels zoals de UWV en andere instanties die hebben uitgevoerd. De aandacht gaat hierbij vooral uit naar mensen die in de Bijstand belanden.
- GroenLinks Haarlem onderschrijft de onlangs op het landelijke GL-congres aangenomen motie m.b.t. het realiseren van een basisinkomen voor iedereen en zal onderzoeken op welke wijze dit in het gemeentelijke personeelsbeleid en als voorwaarde in de gesubsidieerde organisaties kan worden gehanteerd.

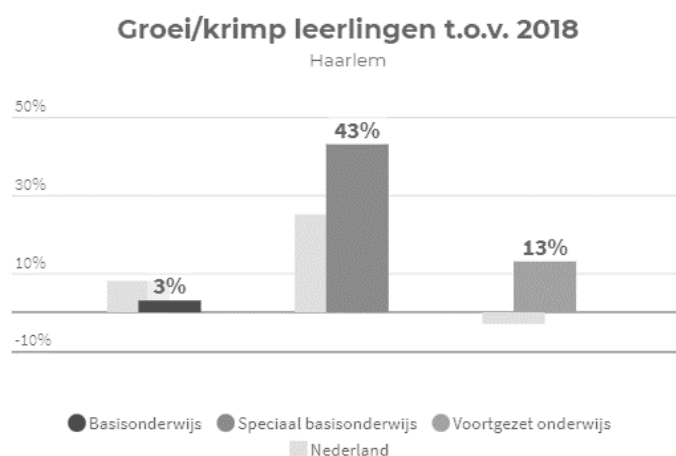
- GroenLinks Haarlem onderschrijft de doelstelling van de FNV om te komen tot een verhoging van het minimumloon en de daaraan gekoppelde AOW en uitkeringen en zal zich inzetten dit lokaal en landelijk uit te dragen.

Inclusieve stadslandbouwtuin Ecoring (arbeidsparticipatie)

2.2 JEUGD EN ONDERWIJS

GroenLinks signaleert ook in Haarlem een probleem op het gebied van de jeugdzorg. Sinds 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het inrichten hiervan. Tegelijkertijd moest er 15 procent bezuinigd worden. Inmiddels zien we in heel Nederland dat dit een onmogelijke opgave is gebleken. GroenLinks steunt de keuze om jeugdzorg 'dichter bij huis' te regelen, het uitgangspunt van de

meerdere bronnen | 2038

decentralisaties uit 2015. Maar om ervoor te zorgen dat het systeem ook altijd beschikbaar is voor jeugd en gezinnen die ermee te maken krijgen, moet er nog veel gebeuren.

De visie van GroenLinks op het gebied van de jeugd is gericht op het normaliseren. Niet iedereen die een beetje druk is heeft ADHD, niet iedereen die moeite heeft met spellen heeft dyslexie, niet ieder kind dat even somber is, zit in een depressie. Het vroegtijdig labelen van jeugdigen leidt vaak onnodig tot isolement.

Voor diegenen die hulp en ondersteuning nodig hebben moet dit altijd beschikbaar zijn. Daarnaast willen we de overbodige en tijdrovende bureaucratie tegengaan: ruim 40 procent van de tijd van een zorgverlener in jeugdhulp gaat op aan administratieve handelingen. Terwijl die tijd grotendeels bedoeld is voor het daadwerkelijk leveren van ondersteuning.

Voor de professionals wordt het vak van jeugdhulpverlener, mede door de bureaucratie, steeds onaantrekkelijker en het wordt daardoor steeds lastiger om geschikte mensen te vinden. Op termijn voorzien we hier echt grote problemen. Het vak moet weer aantrekkelijk worden, professionals moeten weer kunnen doen waar ze voor opgeleid zijn. Minder bureaucratie dus, daar heeft iedereen baat bij.

Waar het gaat om het onderwijs, zien we kansenongelijkheid: niet elke leerling wordt op dezelfde objectieve wijze beoordeeld. Ook hier lijkt te gelden: iedereen is gelijk, maar de een is wat gelijkjer dan de ander. De coronacrisis heeft verschillen in de toegankelijkheid en kwaliteit van onderwijs blootgelegd. Ineens werden kleine dingen, zoals de kwaliteit van je wifi-verbinding of van je laptop, bepalend voor de mate waarin scholieren mee konden komen. Ondanks de grote inspanningen van leraren, liepen veel leerlingen leerachterstanden op. Deze achterstanden zijn niet zomaar ingelopen, maar het; zo spoedig mogelijk inlopen daarvan, moet wel ons uitgangspunt zijn.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Moties van GroenLinks hebben geleid tot minder administratieve lastendruk en een logischer manier van aanbesteden van de jeugdzorg, waarbij bij het aanbestedingstraject onderscheid is gemaakt tussen preventieve/lichte en complexe hulp. Hierdoor is het mogelijk geworden om de administratieve lastendruk terug te dringen en een duidelijke positie te geven aan de vrijgevestigde hulpverleners.

Doordat GroenLinks Haarlem er in de commissie bovenop zat, is het Junior College een terugkerend agendapunt op de overleggen van schoolbesturen en als mogelijk project opgenomen in het overzicht schoolhuisvesting van komende projecten. Zo komen we steeds dichterbij de realisatie hiervan.

PROGRAMMAPUNTEN

- GroenLinks wil zorg en ondersteuning voor kinderen die dat nodig hebben, maar ook inzetten op onderwijs waarin oog is voor de 'afwijkende' talenten en eigenschappen.
- GroenLinks pleit al jaren voor een vermindering van de administratieve lastendruk en blijft dat ook de komende jaren doen. Dit geldt zowel voor de jeugdzorg als voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Momenteel gaat gemiddeld 40 procent van het aantal uren en dus ook van het beschikbare budget, naar de administratie nodig om de zorg te bekostigen en te controleren. Dit zijn kosten die, door meer uniformiteit aan te brengen in de bekostiging, grotendeels besteed kunnen worden aan echte hulp.
- Wij zetten in op laagdrempelige en wijkgerichte ondersteuning voor de jeugd en het beter positioneren van rolmodellen voor de jeugd. Zij zijn immers in de wijk als de 'oudere broer/zus' die 'Boosheid met liefde' kunnen toepassen.
- Bestaande wachtlijsten voor jongeren mogen niet verder oplopen en moeten worden teruggedrongen om tijdig de noodzakelijke hulp te kunnen bieden.
- We geven prioriteit aan het toegankelijk houden van de zwaarste vormen van jeugdhulp, waar de noden van kinderen en jongeren het hoogst zijn
- Wij vinden dat ieder kind recht heeft op het onderwijs dat bij haar of hem past. Dit vraagt om meer maatwerk in het onderwijs en ruimte voor initiatieven zoals de zgn. 'junior colleges'. De gemeente kan hierbij ondersteunen.
- Wij willen dat scholen maximaal inzetten op gelijke kansen en passend onderwijs voor elke leerling. Extra aandacht voor kinderen die dat nodig hebben vanaf het begin van de schoolcarrière is belangrijk, op en buiten school. Vroege, voorschoolse educatie is belangrijk voor een goede start.
- De zorg kampt met een tekort aan ruimte in de stad. De gemeente zet zich in voor praktijkruimtes voor zorgverleners en lobbyt bij het rijk voor een hogere vergoeding van de huurkosten van zorgverleners door verzekeringen
- GroenLinks wil een versterkte samenwerking met de 'Gelijke Kansen Alliantie' zodat er meer aandacht komt voor het terugdringen van ongelijkheid binnen het onderwijs. We zien dat de achtergrond van leerlingen een belangrijke rol speelt in de toegang tot onderwijs en dat segregatie in het onderwijs toeneemt. GroenLinks wil deze ongelijkheid en segregatie terugdringen en hier maximaal op inzetten, samen met het onderwijsveld.
- Schaamte rond armoedeproblematiek moet worden weggenomen door het onderwerp schulden en geldzorgen meer bespreekbaar te maken en financiële educatie onderdeel te maken van het basis- en voortgezet onderwijs. Er wordt zoveel mogelijk ingezet op het tijdig signaleren van schuldenproblematiek.
- Wij willen dat schoolgebouwen fysiek toegankelijk zijn voor iedereen. Gebouwen moeten zoveel mogelijk energieneutraal zijn. Hier zal bij nieuwbouw en renovatie op worden gestuurd.
- Schalkwijk wordt groter en groeit qua woningen en inwonerstal. De benodigde voorzieningen dienen mee te groeien. GroenLinks Haarlem blijft zich dan ook inzetten voor een brede school, inclusief HAVO en VWO, in Schalkwijk.

Natuurspeeltuin in de Kweektuin

2.3 ZORG EN GEZONDHEID

Corona heeft laten zien hoe belangrijk gezondheid is. Daarom zetten we vol in op preventie van zorg en het toegankelijk maken van een gezonde levensstijl voor iedereen. Gezond zijn gaat verder dan 'niet ziek zijn'. Gezond zijn betekent: je zowel fysiek als mentaal goed voelen. In onze visie past de inzet op (meer) sporten en bewegen door zo veel mogelijk Haarlemmers van alle leeftijden en met diverse achtergronden.

Er is samenhang tussen zaken als gezondheid, leefomgeving, jeugd en onderwijs. Wanneer wij kijken naar zorg en preventie, dan kijken we naar het hele plaatje. Wanneer je je eenzaam voelt bijvoorbeeld, voel je je vaak ook fysiek minder goed. Een prettige, groene en schone leefomgeving kan bijdragen aan een gevoel van welzijn en welbevinden. Gezondheid moet wat ons betreft daarom integraal benaderd worden. Een gezonde geest in een gezond lichaam, mogelijk gemaakt door een gezonde leefomgeving, is daarbij ons uitgangspunt. Dat betekent onder andere dat de verschillende afdelingen van de ambtelijke organisatie beter met elkaar moeten gaan samenwerken. Door bijvoorbeeld bij het inrichten van de openbare ruimte vanzelfsprekend de gebruiker centraal te zetten en daardoor aantrekkelijker te maken voor actief gebruik ervan.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Meer (thuis)zorg in de wijk is belangrijk voor GroenLinks en daar hebben we ons voor ingezet. Zorg valt slechts beperkt onder de verantwoordelijkheid van een gemeente. Dus waar dit kan hebben we dit gerealiseerd. Preventieve zorg is nog veel algemener. Ook daar hebben we successen op geboekt. Kijk voor actuele resultaten en standpunten op onze site.

PROGRAMMAPUNTEN

- Gezondheid zien als integraal onderdeel betekent dat er door verschillende partijen moet worden samengewerkt, zodat gezondheid op alle vlakken verbeterd kan worden. Wij zetten in op preventie, normalisatie en de-medicaliseren in de zorg. Bijzondere aandacht vraagt (het recht op) goede gezondheidszorg voor alle kinderen in Haarlem, inclusief tandheelkundige zorg en orthodontie.
- Gezondheid is een recht van en voor iedereen. Daarom willen we zorgorganisaties ondersteunen om meer inclusief en toegankelijk te worden. Voor reguliere zorg moet iedereen overal terecht kunnen. Organisaties kunnen hiervoor bij de gemeente om ondersteuning vragen.
- Voldoende en tijdige zorg is belangrijk. Daarom willen we voorkomen dat er wachtlijsten ontstaan voor zorg. Vooral op het gebied van GGZ ligt dat risico op de loer. GroenLinks wil voorkomen dat problemen op het gebied van (psychische) gezondheid verergeren omdat er te lang gewacht moet worden op hulp. Daarom willen wij korte lijnen- en eenvoudige procedures in de toegankelijkheid van hulp en ondersteuning.
- In elke Haarlemse buurt wordt een gezondheidsscan gedaan. Daarin wordt getoetst in hoeverre de openbare ruimte en de sociale en sportieve voorzieningen en activiteiten voldoende randvoorwaarden bieden voor een gezonde leefomgeving. Waar dit nog niet het geval is, zoeken we aansluiting op

de wensen en behoeften van bewoners. Daarnaast stimuleren en ondersteunen we buurtgerichte gezondheidscoöperaties die bijdragen aan sociale activiteiten en een gezonde leefomgeving.

- GroenLinks pleit voor strikte uitstootplafonds voor CO₂, fijnstof, stikstof, en zwavel voor het vliegverkeer dat gebruikmaakt van Schiphol. Er wordt een ambitieus tijdpad vastgesteld voor de verlaging van deze plafonds zodat de milieu- en gezondheidsschade van Schiphol verder wordt verminderd.
- Op plekken waar de luchtkwaliteit niet aan de WHO-standaarden voldoet, voeren we verre gaande maatregelen in om de gezondheid van Haarlemmers te beschermen. We versnellen de invoering van emissievrije zones. De gemeente ondersteunt burgernetwerken die de luchtkwaliteit zelf willen meten.

Baktuin (onderdeel van de groenparticipatie van Spaarnelanden)

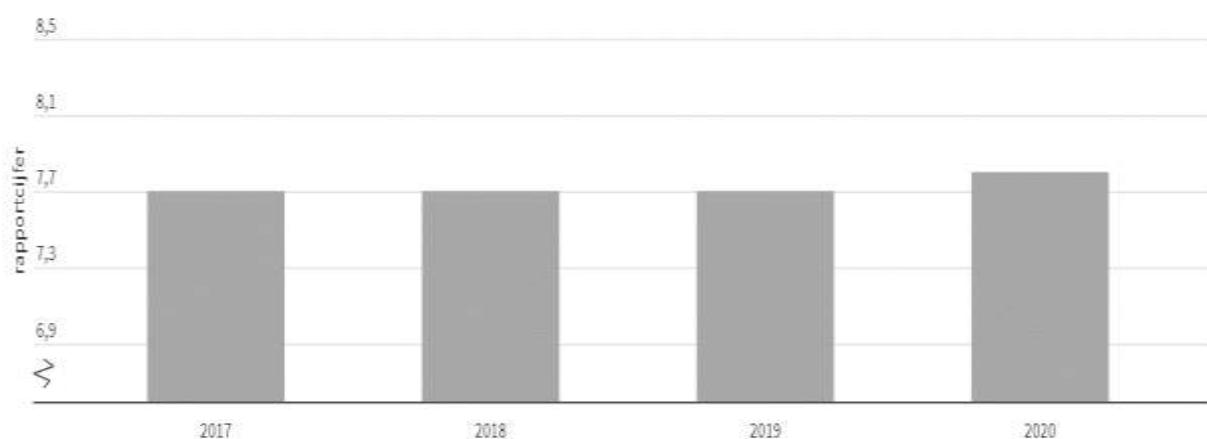
2.4 SPORT EN BEWEGING

Haarlem kent een lange en rijke sportgeschiedenis waarbij de enorm stimulerende rol van Pim Mulier nog genoemd mag worden. Recent verkozen inwoners om de nieuwe sporthal in Haarlem Noord de Yvonne van Gennip Hal te noemen. Topsporters vervullen een inspirerende functie en omgekeerd komen topsporters alleen voort uit een brede basis. Een brede sportieve basis is essentieel voor een gezonde stad, voor een stad met gezonde inwoners. Fysiek, mentaal en sociaal, sporten draagt op al die drie vlakken bij.

Nu de druk op de zorg toeneemt is het nog belangrijker om in te zetten op meer beweging. We weten inmiddels dat mensen die regelmatig bewegen gezonder zijn en dus minder zorg nodig hebben. Het is ook bekend dat de helft van de Haarlemse inwoners overgewicht heeft. Dit is een zorgwekkende trend. Voorkomen is beter dan genezen. GroenLinks wil dat er meer wordt geïnvesteerd in sport en beweging. Bovendien moeten we blijven onderzoeken hoe we de huidige middelen het meest effectief kunnen inzetten.

Kennen onze inwoners de regelingen die er zijn, zoals de Beweegpas 50+? Om de bekendheid hiervan te verhogen, blijven wij ook in nauw contact met organisaties die zich hiervoor inzetten, zoals bijvoorbeeld stichting STAD. De afgelopen periode zijn er publieke sportfaciliteiten bijgekomen en die ontwikkeling willen wij, met oog voor de omgeving, doorzetten. Een omvattend sportaanbod past in deze tijd. De traditionele sportclubs hebben hierin een rol, net als openbare sportfaciliteiten als de schaatsbaan. Maar ook particuliere initiatieven zoals Bootcamps en wandelgroepjes. Haarlem is en blijft in beweging.

Sportvoorzieningen in Haarlem - Haarlem, rapportcijfer

Inwonerspeiling | 2017 - 2020

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- Meer aandacht voor fietsers, zowel op de weg als via fietsparkeerplekken.
- Meer openbaar groen, ruimte voor buitensporters.
- Scholen kunnen meedoen aan programma's over gezond gewicht en sportbeoefening.
- Alle leerlingen kunnen gratis kennismaken met sportverenigingen.
- Het project Jongeren op Gezond Gewicht komt in alle wijken.
- De gemeente opent de eerste 100 procent gezonde sportkantine van Nederland.
- Er komt een inventarisatie van alle sportaccommodaties, inclusief gymzalen en zwembaden, en een meerjarenplan om de kwaliteit te garanderen.
- De gemeente is mede dankzij de inbreng van GroenLinks Haarlem volledig overgegaan op kurk infill op kunstgrasvelden. Rubbergranulaat is gevaarlijk voor onze gezondheid. Bij alle velden die vervangen worden, wordt het rubbergranulaat infill vervangen door kurk infill. Daarnaast heeft de wethouder toegezegd dat non-infill kunstgrasvelden de toekomst zijn voor de sportvelden van Haarlem, zodra deze velden worden goedgekeurd voor intensief gebruik.
- Er is meer mogelijk met de Jeugd Sport en Cultuurpas.

PROGRAMMAPUNTEN

- De gemeente Haarlem krijgt een Sport en Beweging team, met de opdracht om het aantal Haarlemmers met overgewicht omlaag te krijgen.
- Haarlemmers bewustmaken van het belang van sporten. Hierbij wordt er niet met de vinger gewezen, maar vooral ingezet op het verleiden van Haarlemmers tot meer beweging. Kinderen zijn hier een belangrijke doelgroep. Jong geleerd, oud gedaan.
- Laagdrempelig toegang tot sporten. Het gebruik van de Haarlempas en de Beweegpas wordt gestimuleerd.
- Beweging is meer dan alleen sporten. Ook wandelen en fietsen dragen hieraan hun steentje bij. In het onderdeel mobiliteit van dit verkiezingsprogramma wordt de infrastructuur van Haarlem geschetst. Veel ruimte voor fietser (brede fietspaden of fietsstraten) en stoepgangers. Ook dat is beweging.
- Zwembaden gaan langer open om sporters (banenzwemmen) de ruimte te geven.
- Een lage drempel om te sporten door het aanbieden van faciliteiten in de openbare ruimte. Haarlemse woonwijken krijgen overal sporttoestellen. Er komen Haarlemse obstakel-runs, niet als wedstrijd, maar als een laagdrempelige manier om Haarlemmers in beweging te krijgen.
- De gemeente stimuleert particuliere bootcamps door hiervoor ruimte te bieden. Door de verwachte stijging van het thuiswerken wordt ook overdag sporten gestimuleerd, waardoor er spreiding van het gebruik van de openbare ruimte is.

- Sportclubs krijgen hulp, indien nodig in de vorm van leningen. Belangrijk hierbij is de voorwaarde tot het delen van faciliteiten, want sportaccommodaties die 75% van de tijd niet gebruikt worden, vormen een gemiste kans.
- Topsport om weer Haarlemse Helden te ontwikkelen, krijgt extra steun.
- Steun voor mindervaliden om zich te kunnen bewegen.
- Grote sportevenementen als de Halve van Haarlem, Swim to Fight Cancer en andere, ontvangen steun van de gemeente Haarlem. Want hier gaat een positieve en gezonde boodschap vanuit: Haarlemmers in beweging!

Natuurrecreatietuin Spaarnwoude

2.5 DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT

Diversiteit, inclusiviteit en GroenLinks zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Hoewel er de laatste jaren veel verbeterd is, valt er op dit terrein nog veel winst te halen.

Op papier is iedereen gelijk, maar in de praktijk is dit nog niet altijd zo. GroenLinks

komt op voor de rechten van

gemarginaliseerde groepen en voor een

inclusieve samenleving. Dit geldt ook voor

Haarlem. Wij willen als Haarlem een gemeente zijn waar plaats voor iedereen is, waar je mag zijn wie je bent en je mag verbinden en verbonden mag voelen met de mensen om je heen.

Vindt het belangrijk dat mensen met verschillende achtergronden contact met elkaar hebben

2021-2022

traoerspeiling (Omritus) | 2020

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Er is meer aandacht voor inclusiviteit binnen het gemeentelijk apparaat. Er is meer aandacht voor de toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen en openbare ruimte voor mensen met een beperking. Haarlem heeft het 'regenboogbeleid' ingevoerd en er is een postercampagne in werking gesteld: "In Haarlem kies je zelf wie je liefhebt".

PROGRAMMAPUNTEN

- We zien meer aandacht voor (institutioneel) racisme en discriminatie. Dit is een goede ontwikkeling, maar nog niet genoeg. Wij pleiten voor blijvende aandacht betreffende het tegengaan van discriminatie en racisme, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie. Het tegengaan van antisemitisme, moslim-, vrouwen-, homo- en vreemdelingenhaat in alle delen van de Haarlemse samenleving blijft noodzakelijk. Trainingen over racisme en vooroordelen voor ambtenaren, verenigingen en partners kunnen bijdragen aan een meer inclusieve samenleving.
- GroenLinks staat voor vrijheid in de keuzes die je maakt. Je mag geloven wat je wilt geloven. Je mag ook niet geloven. We blijven vechten voor het behoud van deze vrijheid. Haarlem moet een stad blijven waar ruimte is voor andersdenkenden. We trekken wel een grens: als je op grond van je geloof of overtuiging schade toebrengt aan anderen of aan de democratische rechtsstaat, dan gaan we op de rem staan. Want bij vrijheid hoort ook verantwoordelijkheid. Daar moet de gemeente Haarlem voor (blijven) staan de komende vier jaar.
- Wij willen gebruik maken van de kracht van mensen zelf. Daarom wil GroenLinks investeren in peer groups, waarin mensen elkaar kunnen helpen om meer te

emanciperen. Er bestaan al veel groepen waarin mensen elkaar ondersteunen. GroenLinks wil deze groepen de mogelijkheid bieden om verder te groeien.

- Voor mensen met een beperking zetten we in op het verder vergroten van de toegankelijkheid van openbare gebouwen in Haarlem en op leenrolstoelen in openbare fietsenstallingen. Ook zou er voor hen een (Haarlemse) ambassadeur moeten komen.
- Wat je seksuele voorkeur ook is, zolang het legaal is mag het. Als progressieve partij vindt GroenLinks het belangrijk dat LHBTI+-ers zich vrij voelen om te zijn wie je bent.
- Mensen die uit andere landen zijn gevlucht omdat ze anders denken en niet de vrijheid hebben zoals in Nederland zijn welkom. We zien het ook als een verrijking voor de diversiteit en werkgelegenheid van Haarlem. Statushouders hebben ook recht op woningen, net zo goed dat statushouders aan het werk moeten zodra dat kan. Zo integreren wij en bouwen we samen aan een diverse en inclusieve gemeente.
- We gaan voortvarend aan de slag met het nieuwe beleid op het gebied participatie dat we de afgelopen periode hebben ingezet. Nieuwe democratische instrumenten worden op grotere schaal en in meer gebieden ingezet. Bijvoorbeeld buurtrechten, buurtbudgetten, buurtbegrotingen, coöperatieve burgerinitiatieven (commons), het volksinitiatief, referenda, loting, burgerfora en -beraden, en ruimte voor initiatief (zoals Schalkwijk aan Zet).
- De inspraak en zeggenschap in de wijken wordt versterkt. Op stadsdeelniveau en op buurtniveau zetten we gelote burgerpanels op om inwoners een adviserende en waar mogelijk beslissende rol te geven bij de oplossing van problemen die aangepakt moeten worden. We verwelkomen het voorstel om gelote inwoners een wijkraad te laten vormen.
- We zetten in op digitale mogelijkheden om dialoog en participatie in de stad te versterken. Die mogelijkheden gebruiken we ook voor communicatie vanuit de gemeente en om openbaarheid aan te jagen en te stimuleren (in afwachting van de nieuwe Wet Open Overheid).
- Alle uitingen van de gemeente naar haar burgers zoals brieven, bijeenkomsten etc. worden op B1-niveau gedaan.
- GroenLinks is voor burgerparticipatie van alle burgers. Daarom wordt er gekeken naar een systeem waardoor de vergaderingen van commissies en raad kunnen worden ondertiteld. Zo kunnen ook dove of slechthorende burgers de vergaderingen live volgen.
- In de komende raadsperiode zal GroenLinks Haarlem het initiatief nemen om, samen met andere fracties in de gemeenteraad, te komen tot een pakket aan maatregelen voor bestuurlijke vernieuwing, gericht op het realiseren van een inclusieve democratie. Dit initiatief is gebaseerd op de gedachte dat zowel de inwoners van Haarlem als de betrokken raadsleden hierdoor meer invloed krijgen op- en vertrouwen in de politieke besluitvorming.

Volkstuin A.T.V. Ons Buiten onderdeel van ontwikkelzone Verre Oosten

2.6 EENZAAMHEID

Eenzaamheid is een groeiend maatschappelijk probleem. Hiervoor is een aantal redenen aan te wijzen: zo wonen ouderen langer zelfstandig en is eenzaamheid bovendien een probleem waar mensen vaak niet over durven te praten. Ook leidt toenemende individualisering en de vertekende werkelijkheid via social media bij jongeren soms tot het gevoel een buitenbeentje te zijn en er alleen voor te staan.

GroenLinks is van mening dat eenzaamheid tot op zekere hoogte bij het leven hoort. Maar de eenzaamheid nu ervaren wordt, is onacceptabel. Ruim een kwart (26 procent) van de Nederlanders van 15 jaar of ouder voelde zich in 2019 enigszins eenzaam en 9 procent had sterke gevoelens van eenzaamheid.

GroenLinks wil eenzaamheid een blijvend onderwerp van aandacht houden. Tijdens de coronacrisis hebben we gezien dat mensen elkaar nodig hebben. Haarlemmers willen contact, mensen zien en met hen samen zijn. Dat eenzaamheid niet op te lossen is door de politiek is inmiddels duidelijk. Maar de lokale overheid kan wel initiatieven stimuleren en faciliteren om die eenzaamheid tegen te gaan. GroenLinks maakt zich hier hard voor.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

GroenLinks Haarlem heeft dit probleem benoemd door 2017 uit te roepen tot Jaar van de Ontmoeting en de stad opgeroepen om te komen met ideeën om de eenzaamheid te bestrijden. Sindsdien staat eenzaamheid op de politieke agenda en zijn er veel, al dan niet door de gemeente ondersteunde, initiatieven vanuit de bewoners van Haarlem om eenzaamheid tegen te gaan.

PROGRAMMAPUNTEN

- Volgens GroenLinks is eenzaamheid een probleem dat niet door de overheid opgelost kan worden. Maar de Haarlemse overheid kan ontmoeting wel faciliteren door het creëren van meer laagdrempelige ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte en door het ondersteunen en stimuleren van bewonersinitiatieven die eenzaamheid tegengaan.
- Wat je verkoopt, krijg je nooit meer terug. We onderzoeken de mogelijkheden om voor gemeenschapsruimte, vastgoed op te kopen als zich goede, strategische gelegenheden aandienen. We zetten ons ervoor in dat er in elke buurt een vrije ruimte voor bewoners wordt gerealiseerd.
- Wij willen ruimte geven aan ontwikkelaars voor nieuwe woonvormen. Met binnen de woonvorm gemeenschappelijke ontmoetingsruimten.

Geveltuin in de lente op eigen initiatief via haarlem.nl/geveltuintjes

2.7 SOCIALE BASIS EN PREVENTIE

De zorg in Nederland is op punten doorgeschoten waardoor de kosten ervan amper meer beheersbaar zijn. Er wordt gestrooid met labels en diagnoses. Preventie van complexe en dure zorg is belangrijk en moet goed georganiseerd zijn, in laagdrempelige en makkelijk toegankelijke ondersteuning. Wanneer we preventief willen werken is het nodig dat de Sociale Wijkteams optimaal kunnen functioneren. Uit een recent rapport blijkt dat de Sociale Wijkteams op de goede weg zijn, maar ook te maken hebben met een onduidelijke sturing vanuit de gemeente.

GroenLinks ondersteunt de gedachte dat er dichtbij of zelfs in de wijk, hulp en ondersteuning geboden kan worden. Sociale Wijkteams hebben een belangrijke rol in het vroeg signaleren van problemen en het leiden van de bewoners naar laagdrempelige vormen van ondersteuning. Hierbij vinden wij de zelforganisaties van groot belang. Vaak vormen deze organisaties de verbinding tussen inwoner en gemeente. Met de aankomende veranderingen in het sociaal domein en het plan “gewoon in de wijk” wordt de rol van zelforganisaties nog belangrijker.

Haarlem doet veel en toch is het niet genoeg. Het aantal daklozen in Nederland is de afgelopen tien jaar verdubbeld, dankzij bewust beleid van rechtse kabinetten. Steeds meer mensen kloppen bij de gemeente aan voor hulp. Ze komen op straat te staan als gevolg van landelijke wet- en regelgeving, zoals de kostendelersnorm (een verlaging van de bijstand als je samenwoont), het schrijnende tekort aan betaalbare woningen, de wachtlijsten in de geestelijke gezondheidszorg en het steeds duurder worden van het dagelijks levensonderhoud.

Het falende landelijke asielsysteem houdt vluchtelingen gevangen in een soort niemandsland van rechteloosheid en maakt mensen kwetsbaar voor uitbuiting. Het adagium ‘in Haarlem slaapt niemand op straat’ is steeds moeilijker overeind te houden als gevolg van het falende landelijke beleid. Maar Haarlem wil niet machteloos toekijken. Dat past niet bij onze stad. Daarom gaan we door met het bieden van voldoende opvang, begeleiding en ontwikkelperspectief. Van buiten slapen en zwerven van plek naar plek worden mensen vaak ziek en kwetsbaarder. We weten dat het hebben van een dak boven je hoofd de nodige stabiliteit biedt en de eerste belangrijke stap is op weg naar sociaal, lichamelijk en/of geestelijk herstel. Het biedt de noodzakelijke rust om te werken aan een eigen toekomstperspectief, waarin ook dagbesteding en werk uiteindelijk nodig zijn om (geestelijk) gezond te blijven. Het bieden van opvang, begeleiding en ontwikkelperspectief aan hen die op onze deuren kloppen, blijft voor ons dan ook prioriteit.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

GroenLinks heeft zich ingezet voor zorg dichtbij, licht waar het kan en zwaar als het moet. In dat kader hebben wij de kanteling van de dagbesteding gesteund en hebben mede vormgegeven aan de aanbestedingen in de sociale basis. We openden een winter- en corona-opvang zodat niemand op slaap hoefde te slapen.

PROGRAMMAPUNTEN

- GroenLinks pleit ervoor het zo eenvoudig mogelijk te maken om de noodzakelijke en preventieve ondersteuning te vinden. De gemeente is hierin een noodzakelijke, maar niet altijd voor de hand liggende partner. Daarbij is voor een deel van de Haarlemmers het formuleren van de hulpvraag al een hele opgave. Zelforganisaties worden door de gemeente ondersteund.
- GroenLinks wil dat elke Haarlemmer weet waar hij of zij terecht kan voor ondersteuning, ook de Haarlemmers die minder digitaal vaardig zijn. Wij zien onder meer bibliotheken hier een belangrijke rol in spelen en willen deze verder ontwikkelen als ontmoetingsplek in de buurt. We stellen hier extra geld voor beschikbaar en hebben daarbij ook oog voor andere mogelijke locaties die 'in de loop' liggen van de doelgroep (zoals bijv. supermarkten).
- In Haarlem slaapt niemand tegen zijn wil op straat. Voor wie het nodig heeft zal er ook in Haarlem altijd hulp zijn. We blijven onafhankelijke cliëntondersteuning verzorgen.
- Vluchtelingen en ongedocumenteerden krijgen een eigen vertrouwenspersoon toegewezen, bijvoorbeeld via Vluchtelingenwerk. Ook komt er een ombudspersoon voor vluchtelingen en ongedocumenteerden
- In de samenwerkingsafspraken met de woningcorporaties wordt blijvend ingezet op het beschikbaar stellen van woningen voor kwetsbare groepen in alle wijken, om te zorgen dat de uitstroom uit de maatschappelijke opvang sneller op gang komt.
- Het systeem van 'regiobinding' waarbij elke dak- of thuisloze of ongedocumenteerde wordt opgevangen in zijn of haar eigen regio, werkt niet. Haarlem pleit daarom bij de landelijke overheid en de VNG voor een beter systeem van landelijke dekking van opvang en uitstroom met bijbehorende financiering. Zodat Haarlem bijvoorbeeld mensen kan opvangen die uit kunnen stromen naar een woning in een andere regio. Zo lang dit nog niet geregeld is, wordt de 'warme overdracht' naar andere regio's verbeterd. Mensen worden niet langer van het kastje naar de muur gestuurd.

Wereldtuin in Schalkwijk foto: Wereldtuin

2.8 CULTUUR

Haarlem is een cultuurstad. De stad wordt gemaakt door het netwerk van zowel de grotere cultuurinstellingen als de kleinere; de grote podia en musea, maar ook de oefenruimtes en de rafelrandjes. Kunst en cultuur zijn onmisbaar met Haarlem en de

Haarlemmers verbonden. Cultuur maakt ons tot wie en wat we zijn, brengt leven in de brouwerij, verbindt en bevraagt ons. Daarom is het van belang dat alle Haarlemmers ervan kunnen genieten en eraan kunnen meedoen. Niet alleen op de bekende, maar het liefst ook op onverwachte plekken. GroenLinks wil dat het aanbod aantrekkelijk en toegankelijk is voor iedereen.

Corona heeft laten zien dat de cultuursector kwetsbaar is. De sector bestaat ook uit een fijnmazig netwerk van veelal kleine makers en zelfstandigen. Door de maandenlange lockdown zijn velen van hen ander werk gaan zoeken. Het is maar de vraag of zij allemaal, inclusief de vele vrijwilligers, weer terug zullen keren naar de cultuursector. Dit vraagt van de gemeente een pro-actief cultureel beleid, met als uitgangspunt het gemeentelijk cultuurplan 2022 – 2028. Spreiding én samenwerking zijn de sleutelwoorden.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We zetten ons in voor het faciliteren van kunstenaars, zoals bijvoorbeeld het kunstenaarscollectief HorizonVerticaal dat sinds 2019 in het Magdalenaklooster is gevestigd. Daarnaast zetten we ons in voor kunst op straat en in de wijk. Ook wordt, mede door inzet van GroenLinks, het Popcentrum Slachthuis gerealiseerd. We zetten ons in voor het maken van een koppeling tussen cultuur, welzijn en zorg. Denk bijvoorbeeld aan het project 'Age Friendly Cultural Cities', waarmee cultuurparticipatie door ouderen wordt verbeterd.

Er komen 24 uurslocaties, die ook kansen bieden voor de nachtcultuur. We hebben meegewerkt aan het mogelijk maken van beleid voor oa Muurschilderingen. De verbouwing en aanpassingen van de bibliotheken in Haarlem worden gerealiseerd. We hebben ons ingezet voor het behoud van de Wereldmuziekschool in Schalkwijk. Er zijn extra gelden voor een aantal kleinere instellingen gekomen. We hebben ons blijvend ingezet voor realisatie van de Koepel als plek voor studie en cultuur. We hebben ons ingezet voor de HipHop community in Schalkwijk.

We hebben ervoor gezorgd dat het cultuurplan 2022-2028 er is gekomen. Een belangrijke mijlpaal en visie op cultuur vanuit de gemeente.

PROGRAMMAPUNTEN

Kunst en cultuur voor iedereen

- Haarlem is een cultureel diverse stad met veel verschillende bevolkingsgroepen. Niet al deze groepen weten momenteel de weg naar het kunst- en cultuuraanbod even goed te vinden. Wij willen aanbod van kunst en cultuur dat meegaat met de tijd en dat aantrekkelijk en toegankelijk is voor iedereen in de samenleving.
- De grotere instellingen vormen in Haarlem de basisinfrastructuur, zoals het Frans Hals Museum, de Stadsschouwburg & Philharmonie, de Film- en Toneelschuur, het Patronaat, de Pletterij, Nieuwe Vide en het Slachthuisterrein. Zij hebben een grote waarde voor de stad en bieden Haarlemmers een cultureel aanbod dat dichtbij en van hoog niveau is. Een aanzienlijk deel van het Haarlemse cultuurbudget wordt aan deze instellingen besteed en daarmee dragen zij ook een verantwoordelijkheid om te investeren in vernieuwing en in diversiteit.
- Kleinere en inclusievere organisaties en podia krijgen meer prioriteit in financiering en ondersteuning. Nieuwe vormen van kunst krijgen ruimte, culturele ontwikkeling onder jongeren wordt ondersteund en gefaciliteerd.
- GroenLinks wil dat de instellingen uit de basisinfrastructuur hun rol versterken door het culturele aanbod diverser en toegankelijker te maken. Dat kan door:
  - Duurzame samenwerking met partners in de wijk: de kleinere culturele organisaties die laagdrempelig zijn en bruggen kunnen slaan tussen verschillende bewoners en cultuur.
  - Samen te werken met amateurgezelschappen en door amateurs en bewoners met professionele makers te verbinden.
  - Te zorgen voor programmering of aanbod dat verschillende bezoekers aanspreekt. De gemeente kan als subsidiegever de globale bezoekcijfers per wijk monitoren. Als blijkt dat er voor sommige groepen nauwelijks aansprekend aanbod in de stad te vinden is, kan er gericht actie worden ondernomen.
  - Met lokale makers te werken en aandacht te geven aan lokale verhalen, zichtbaar in de stad.
  - Werk te maken van de Code diversiteit en inclusie en van een divers personeelsbestand en toezichthouders.
- GroenLinks wil een cultureel centrum of podium in Schalkwijk. Hierdoor brengen we de kracht van cultuur ook naar deze diverse wijk. Dit kan onder de vlag van een bestaande cultuurinstelling en moet hand in hand gaan met welzijnswerk om zo cultuur en bestrijding van sociale achterstand met elkaar te verbinden. Wel altijd met een verbindend en positief karakter. De welzijns- en de cultuurwereld zijn soms nog twee gescheiden werelden. Hier kunnen nog veel meer verbindingen worden gelegd. Een goed voorbeeld daarvan is de samenwerking tussen het Patronaat en jongerenorganisatie Triple Threat.
- We ondersteunen het onderzoek naar de staat van, en het tekort aan, depotruimte voor de diverse collecties van de stad. De (kunst-)collecties van de

stad zijn te kostbaar om op te slaan in ruimtes of depots die niet aan de normen voldoen.

Broedplaatsen

- We willen een actief atelier- en broedplaatsenbeleid waardoor jonge kunstenaars en creatieve bedrijfjes zich graag in Haarlem vestigen. De gemeente moedigt lokale kunstenaars en artiesten aan om zich te ontwikkelen en te manifesteren.
- Bij leegstand (van bijvoorbeeld winkels) wordt direct overwogen om de ruimte in te richten als atelier, oefenruimte of broedplaats. We zetten ons in voor een logisch en efficiënt gebruik van de locaties die we nu in de stad hebben. Denk hierbij ook onder anderen aan het benutten van gebouwen die een gedeelte van de dag of week niet in gebruik zijn. Het idee is deze ruimtes gemakkelijk toegankelijk te maken voor buurtinitiatieven (bijvoorbeeld in de avonduren).

Cultuur en klimaat

- De klimaatcrisis is een enorm probleem dat iedereen aangaat. Door vanuit kunst naar klimaat en duurzaamheid te kijken, kunnen nieuwe perspectieven worden gevonden, kunnen emoties een plek krijgen en het kan bijdragen aan bewustwording en dialoog. Kunstenaars en makers die duurzaamheid en de klimaatcrisis als thema in hun werk kiezen, moeten in Haarlem ondersteund worden en een podium krijgen.
- We moedigen festivalorganisaties aan om nog verder te verduurzamen en stellen dit ook als voorwaarde voor subsidies.

Nachtcultuur

- Het uitgaansleven bruist, maar het cultuur- en nachtleven kan veel beter. Vooral voor jongeren. Ruimtes voor creatieve makers zijn de laatste jaren meer en meer de stad uit geduwd, nachtclubs zijn er nauwelijks meer. Jongeren zouden veel meer bij de verdere ontwikkeling van het lokale cultuur- en nachtleven moeten worden betrokken. Zij weten wat er leeft en waar behoefte aan is.
- Daarom ondersteunen wij de Nachtraad Haarlem, een initiatief van Nachtwacht Haarlem. Deze raad vormt een verbinding tussen bewoners en bestuur. Hierin zitten vertegenwoordigers die de Haarlemse nacht- en cultuurscene van binnenuit kennen en contact hebben met de verschillende horecaondernemingen en culturele instellingen. Een vraagbaak voor bandjes, jongeren en creatieven en met bovendien een adviserende rol voor de gemeente.
- We willen jongeren betrekken bij plannen voor o.a. sluitingstijden, festivals, jongerencentra, oefenruimtes en uitgaansgelegenheden.

Cultuureducatie

- Ieder kind zou toegang moeten hebben tot voorstellingen en musea. We weten ook dat dit niet zo is. GroenLinks wil dat de gemeente via de scholen en cultuurorganisaties, kinderen in aanraking laat komen met cultuur. Dat gebeurt al en wordt in het cultuurplan 2022-2028 ook zo benoemd. Maar wat nog ontbreekt is het transport. Met name kinderen die van ver moeten reizen om naar culturele instellingen te kunnen komen hebben hulp nodig. De 'kunstbus' biedt hiervoor de oplossing, een schoolbus die kinderen van school haalt en naar de instelling brengt. Hierdoor wordt ook deze drempel weggenomen.

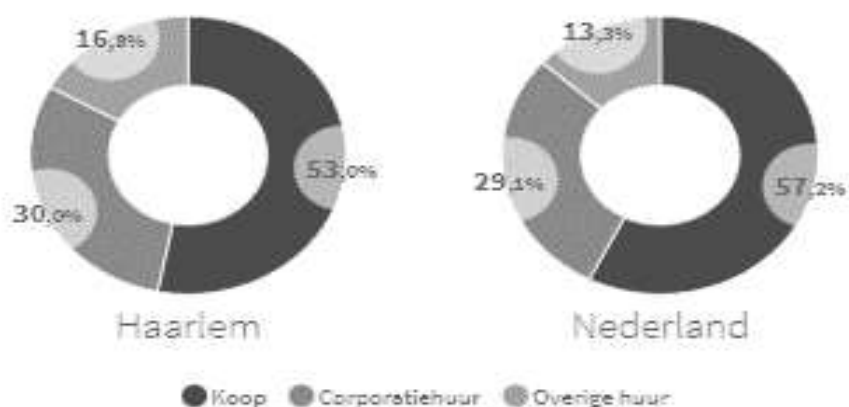
Beeldentuin op de Dreef (Cultuur in de openbare ruimte)

3. VAN WONINGMARKT NAAR VOLKSHUISVESTING

Haarlem is een prachtige stad die veel te bieden heeft voor zijn inwoners. Het is dan ook niet verrassend dat veel mensen graag in Haarlem willen (blijven) wonen. De huisvestingssector is een goed voorbeeld van een sector waar de beperkingen van marktwerking duidelijk zichtbaar worden. Er is een tekort aan woningen, de prijzen van huur- en koopwoningen zijn hoog en blijven stijgen, de wachttijden voor sociale huurwoningen worden steeds langer. Woningen worden steeds vaker opgekocht door beleggers terwijl van wonen een basisrecht voor iedereen is.

Hierdoor wordt het voor steeds meer mensen onmogelijk om een woning te vinden in deze, qua grootte, twaalfde stad van ons land. Met het stijgen van de huur- en koopprijzen groeit ook de ongelijkheid en worden verschillen tussen én binnen wijken groter. De uitdaging is om niet alleen te zorgen voor voldoende woningen, maar ook om deze eerlijker te verdelen en te zorgen voor een prettige, groene, klimaatpositieve leefomgeving.

Woningen naar eigendom

ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov) | 2020

Haarlem is een stad waar iedereen een woning moet kunnen vinden. Jong en oud. Student, starter, of gezin. Alleenstaand of samenwonend. Arm of rijk. Haarlemse wijken moeten divers zijn én blijven: GroenLinks zorgt voor wijken met een evenwichtige samenstelling, met geschikte woningen voor iedereen.

Wonen gaat over meer dan alleen stenen stapelen. GroenLinks investeert in het toekomstbestendig maken van wijken en buurten. We zorgen dat nieuwbouwwoningen duurzaam en toekomstbestendig gebouwd worden, maar ook dat bestaande woningen – huur én koop – verduurzaamd kunnen worden. Toekomstbestendige wijken zijn autoluw, rolstoeltoegankelijk, met veel ruimte voor groen en met een goede balans tussen wonen, voorzieningen om te kunnen sporten of elkaar te ontmoeten, winkels en goede verbindingen van openbaar vervoer en regionale fietsroutes.

Ook deelauto's, mobiliteitshubs en pakkethubs horen wat GroenLinks betreft bij een prettige leefomgeving. Zo zorgen we voor een goede leefbaarheid en voor sociale cohesie. Hoewel er op een aantal plaatsen in de stad veel gebouwd zal worden, bewaakt GroenLinks het groen in en rondom de stad. We verbinden het groen aan de oost- en westkant van de stad middels 'bio-corridors'. We stimuleren de aanleg van kleine groene 'oases', ook in de versteende binnenstad, en de aanleg van verticale tuinen, bijvoorbeeld aan de gevels van woningen.

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Mede dankzij de inzet van GroenLinks worden er de komende jaren 10.000 woningen gebouwd in Haarlem met ten minste 40 procent sociale huur. Een groot deel daarvan zijn sociale huurwoningen en woningen in het goedkope tot middensegment. Daarnaast zet GroenLinks zich in voor creatieve oplossingen van het woningtekort. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het project "Onder de Pannen", waarmee Haarlemmers die een kamer over hebben, die tijdelijk kunnen verhuren.

PROGRAMMAPUNTEN

- **Maximale bouw van nieuwe (kleinere) woningen.** Hierbij kiezen we voor het maximale scenario in de nieuwe Woonvisie en het regionaal Woonakkoord. Tot 2030 worden er bovenop de doelstelling van het coalitieakkoord Duurzaam Doen 3000 woningen gerealiseerd in de stad. Zowel in als buiten de ontwikkelzones. Dus in totaal 13.000 woningen erbij ten opzichte van 2016.
- **Balans op de woningmarkt.** Bij nieuwbouw wordt het 40-50-10 principe aangehouden (40 % sociale huur, 50 % middenhuur en 10 % vrij sector huur). Zo zorgen we ervoor dat er woningen zijn voor alle Haarlemmers.
- **Woning splitsen.** Het splitsen van woningen kan bijdragen aan het bieden van een oplossing voor het woningtekort, maar legt ook grotere druk op de openbare ruimte (meer fietsen/auto's per oppervlakte). Splitsen wordt toegestaan, maar vergunning-plichtig zodat de gemeente toezicht kan houden op een goede balans. Waar in de stad de druk op de openbare ruimte te groot wordt, verbieden we woningsplitsing.
- **Aandacht voor verschillende woningtypes.** Per wijk kiezen we voor een balans tussen verschillende soorten woningen (bijv. eengezinswoning, appartementen). Ook wordt aandacht besteed aan het bouwen van aangepaste, gelijkvloerse woningen voor ouderen om zodoende de doorstroom te stimuleren.
- **Nieuwe, sociale woonvormen.** We onderzoeken nieuwe, sociale woonvormen. Daartoe ondersteunt de gemeente ook burgers die zelf met initiatieven komen. Denk hierbij aan creatieve oplossingen voor studentenwoningen, beschutte woonvormen zoals woongroepen, ecologische *tiny houses*, woon-gemeenschappen voor ouderen (zoals een 'Knarrenhof'), of het combineren van huisvesting voor jongeren met woningen voor ouderen, waarbij huurkorting gekregen kan worden in ruil voor een aantal uur inzet/hulp. Wat ons betreft

hebben deze collectieve vormen van zelfbewoning de toekomst en gaan we daar in Haarlem mee experimenteren, bijvoorbeeld in de vorm van een kleinschalig woningbedrijf.

- **Woningen zijn om te wonen, niet om mee te beleggen.** Bij verkoop van woningen wordt een anti-speculatiebeding en zelfbewoningsplicht opgenomen in het koopcontract.
- **We gaan leegstand tegen.** Bijvoorbeeld door boetes te heffen bij leegstand van meer dan zes maanden. De gemeente kijkt samen met de eigenaar naar alternatieve oplossingen (bijv. tijdelijke bewoning door spoed-woningzoekers of een maatschappelijke functie voor het gebouw)
- **Eerlijke kansen voor iedereen.** Er komt een meldpunt voor alle vormen van discriminatie op de woningmarkt. De gemeente ziet erop toe dat toewijzing van woningen op een eerlijke manier gebeurt.
- **Toegankelijkheid van de openbare ruimte.** We zorgen dat alle publieke gebouwen goed rolstoeltoegankelijk zijn. Ook parken, pleinen en straten moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Dat betekent voldoende ruimte op de stoep, veilige oversteekplaatsen, oplossingen voor hoogteverschillen en voldoende plekken om even te kunnen zitten. Een toegankelijke openbare ruimte is ook een openbare ruimte die voldoende bescherming biedt tegen de gevolgen van het veranderende klimaat. Bankjes plaatsen we dan ook bij voorkeur in de schaduw. Ook zal GroenLinks Haarlem het aantal rolstoeltoegankelijke speeltuinen en speeltoestellen verhogen zodat elk kind in de speeltuin kan spelen.
- **Groene en energieleverende nieuwbouw.** Als we nieuwe woningen bouwen in Haarlem, doen we dat in één keer goed: we bouwen duurzaam, met bio-based materialen. Zo streven we naar 30% houtbouw in 2025, waarmee we verder gaan dan de huidige *Green Deal* duurzaam bouwen (die 25% in 2025 stelt). Verder houden we rekening met flora (bijv. muurgroen, verticale tuinen) en fauna (zoals nestkastjes). Hiervoor bieden we als gemeente duidelijkheid, door middel van een puntentelling-systeem, zoals bijvoorbeeld de gemeente Den Haag al doet.
- **Duurzame prestatieafspraken voor bestaande huurwoningen.** De woningcorporaties spelen een grote rol in het verduurzamen van (huur)woningen. We maken duidelijke prestatieafspraken met woningcorporaties: onder andere over minimale energielabels, het percentage energiepositieve woningen en woningen met zonnepanelen.
- **Hangende tuinen** Wij willen *De Hangende Tuinen van Haarlem* gaan lanceren. Ook in de verdichte stedelijke omgeving is het mogelijk om kwalitatief, onderhoudsarm en dus toekomstbestendig groen te realiseren. Tegelijkertijd is juist ook het genieten en het in stand houden van dit groen een kans om je burens te ontmoeten en in contact te staan met de natuur. Daarnaast bieden de verticale tuinen een plek voor insecten en vogels en dragen dus zodoende bij aan versterking van de Haarlemse fauna.

- **Daktuin op de Kamp.** We zien het gehele bovenste parkeerdek van de Kamp als een prachtige plek die in de komende periode om te vormen is tot een groene daktuin, toegankelijk voor alle Haarlemmers.
- Bestaande **woningen in de ontwikkelzones zo snel mogelijk aardgasvrij.** Vanzelfsprekend worden alle nieuwbouwwoningen aardgasvrij gebouwd. We zorgen ervoor dat de rest van de buurt kan meeliften op deze ontwikkeling en zo profiteert van de bouw van nieuwe woningen. Bijvoorbeeld door aansluiten op een nieuw aangelegd warmtenet of door gebruik te maken van overcapaciteit aan schone energie.
- **Groene loper.** We verbinden het groen aan de oostkant van de stad met de westkant door middel van meerdere 'bio-corridors': ecoducten in de stad. Dit doen we samen met de stadsecoloog en stadsarchitect.
- **Geen bouw in de Groene Zoom.** Nieuwe woningen worden gebouwd binnen de stadsgrenzen door verdichting: geen uitbreiding maar inbreiding. We moeten zuinig zijn op de onbebouwde ruimte, en de bereikbaarheid van onze historische binnenstad met haar vele winkels en horeca vormt een grote aantrekking voor elke bewoner, en daar wil je dus niet te ver vanaf wonen.
- Er is nog zat ruimte in Haarlem voor nieuwe woonvormen en bebouwing, maar met name binnen het huidige stedelijk gebied. We actualiseren de plancapaciteit voor woningbouw de komende jaren waarbij we nadrukkelijk kijken naar **transformatie en hoogbouw.**
- **Maximaal beschermen en benutten van de natuur rondom en in de stad.** Met de bouw van nieuwe woningen zullen er meer Haarlemmers bij komen. Des te meer reden om te investeren in het groen in én om de stad heen. We vergroenen de Groene Zoom en het westelijk tuinbouwgebied, kiezen voor actief ontpachten en investeren in (de omgeving van) de Veerplas. In de stad zien we kansen om versterking tegen te gaan en kleine groene oases aan te leggen: zie ook hoofdstuk Groen.

Daktuin (De Dakkas)

4. FINANCIËLE KADERS

In ons verkiezingsprogramma beschrijven we hoe we van Haarlem de gezondste stad van Nederland willen maken. We nemen onze verantwoordelijkheid als het gaat om de klimaatcrisis. Haarlem wordt groener. We willen een stad zijn waar niemand buiten de boot valt, niemand op straat slaapt en iedereen een betaalbare woning kan vinden.

Bij deze plannen hoort uiteraard ook een financieel kader. Want hoe gaan we dat dan realiseren is vaak de eerste vraag die wordt gesteld. En vaak is dat het probleem: veel plannen maar geen geld. Terwijl er op tal van beleidsterreinen urgentie is. Het is belangrijk te realiseren dat alles geld kost. Dat geldt ook voor niets doen.

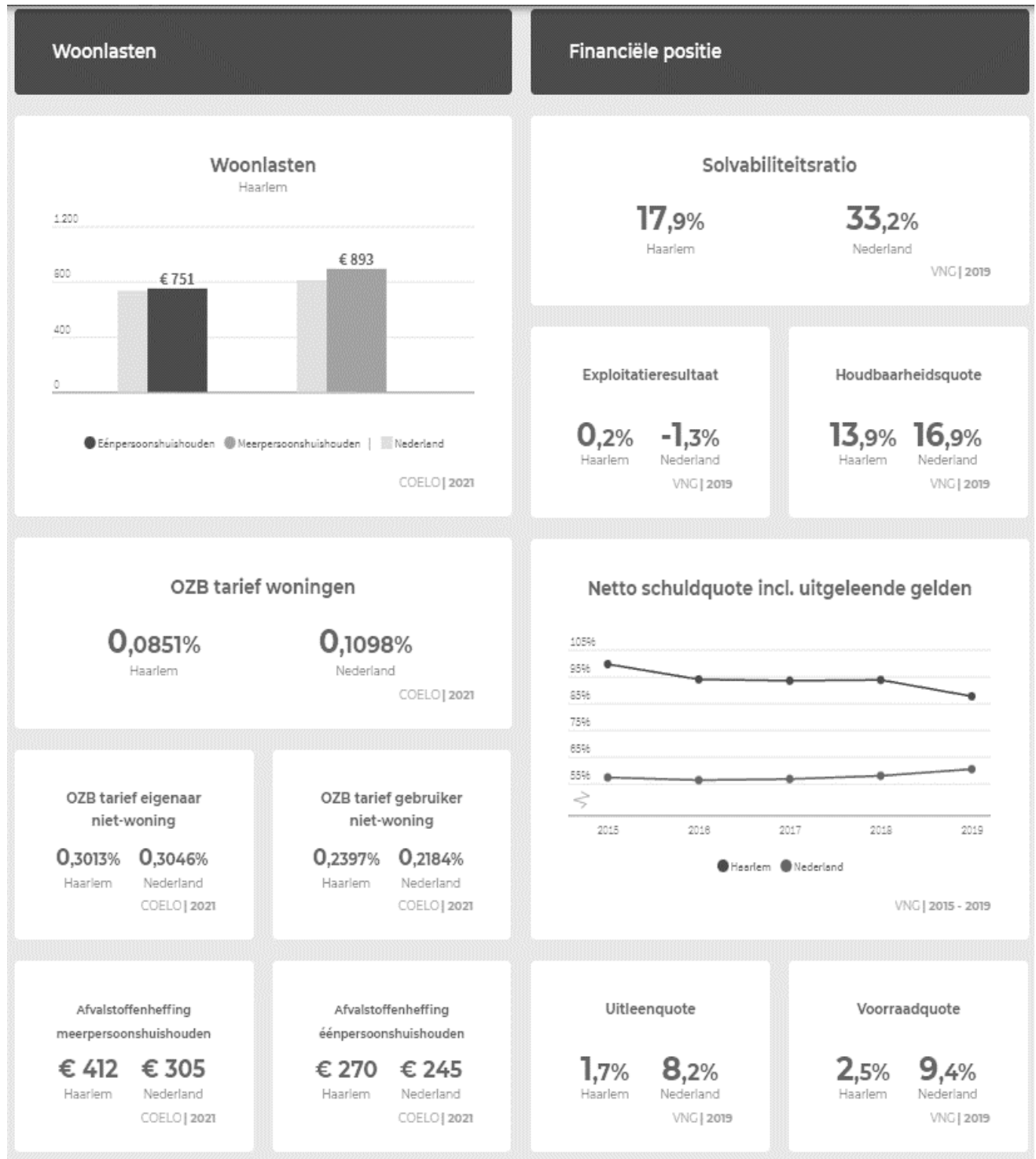
Sterker nog, nu niets doen zorgt ervoor dat de toekomstige rekening oploopt. Een simpel voorbeeld hierbij zijn de kosten van klimaatverandering. De overstromingen in Duitsland afgelopen zomer kostten zo'n 30 miljard. Ook Haarlem zal de komende jaren te maken gaan krijgen met extremere weersomstandigheden. Investeren in een klimaatbestendige stad zal het risico op hoge kosten in de komende jaren stevig verminderen.

Maar ook op sociaal vlak is voorkomen beter dan genezen. Door in te zetten op preventie, onder andere via het stimuleren van sport en beweging, in plaats van op langdurige zorgkosten. Deze lijn van redenering is steeds vaker en beter in kaart te brengen middels rekenmodellen of analyses. Denk hierbij aan maatschappelijke kosten-baten analyses of een *total cost of ownership* gedachte.

Er is geld beschikbaar. Haarlem kan veel meer financiële middelen inzetten en aantrekken dan de Gemeente nu doet. Denk hierbij aan leningen of garantstellingen maar ook aan cofinanciering vanuit andere overheidslagen; provinciaal, landelijk en Europees niveau.

De gemeente Haarlem bestaat uit Haarlem en Spaarndam. Daarnaast werken we samen met Zandvoort. We zien dat een grotere omvang van een gemeente niet alleen schaalvoordelen oplevert doordat er meer efficiëntie kan ontstaan. Ook de inkomsten van een gemeente stijgen op basis van het hogere inwoneraantal. Samen staan we sterker.

Daarom vindt GroenLinks regionale samenwerking ook enorm belangrijk. De toenemende complexiteit van gemeentetaken; jeugdzorg en energietransitie maar ook krapte op de arbeidsmarkt vraagt daarom. Daarbij blijft de structuur van de wijkraden van belang: mensen moeten zich gezien en vertegenwoordigd voelen op kleine, directe schaal, binnen de relatief grote stad die Haarlem is.

PROGRAMMAPUNTEN

Huidige situatie gemeentebegroting biedt kansen

- We kiezen ook de komende jaren voor een maximale netto schuldquote (NSQ) van 120%. Op dit moment staat deze NSQ op de helft daarvan; rond de 60%. We hebben de afgelopen jaren gezien dat we veel te weinig investeringen daadwerkelijk realiseren. Dit moet de komende jaren echt anders willen we daadwerkelijk de beoogde verandering voor elkaar krijgen. Dit krijgt wat ons betreft de prioriteit.
- Wij stellen als doel in 2025 een realisatiepercentage van 90% hebben. Op dit moment is dit minder dan de helft. Een investeringsprogramma dient immers gewoon gerealiseerd te gaan worden. Er is meer dan genoeg te doen. Ook kiezen we ervoor het investeringsvolume te verhogen naar 80 miljoen per jaar. De komende jaren dienen we te investeren in de toekomst. Hieronder vallen; de bouw van energie-neutrale scholen, de verduurzaming van het vastgoed en herinrichting van de openbare ruimte; waarbij ruimte voor de auto wordt ingewisseld voor fiets en openbaar vervoer. En asfalt wordt teruggebracht ten behoeve van vergroening.
- Op dit moment hebben we een meer dan uitstekend weerstandsvermogen en een zeer goed gevulde algemene reserve. Wat ons betreft is ook de algemene reserve een middel om onze doelen te realiseren. Hierbij hanteren we een weerstandsratio van 1.1 als ondergrens. De definitie van het benodigde weerstandsvermogen komt ook voort uit een risico-inventarisatie. Wij zien kans deze risico-inventarisatie op te schonen door aan de slag te gaan met beheersmaatregelen om ervoor te zorgen dat deze risico's niet gerealiseerd worden.

Risicobeheersing

- GroenLinks accepteert niet dat de Gemeente Haarlem nu de hand op de knip houdt omdat de risico's voor de toekomst steeds hoger worden ingeschat. Hierdoor wordt nog minder investeringsruimte gecreëerd. Dat is wat ons betreft verkeerd-om denken. Nu investeren betekent voorkomen dat de risico's zich voordoen en creëert juist financiële ruimte op de middellange en lange termijn. Hierbij hebben wij het voornamelijk over investeringen in de energietransitie en klimaat adaptieve maatregelen; waterberging en hittestress-beperkende maatregelen. Risicobeheersing betekent wat GroenLinks betreft er tijdig iets aan doen in plaats van de hand op de knip.

Herprioriteren Investerings

- Fysiek domein – herprioriteren. Grote infrastructurele projecten staan nu begroot met hoge kosten voor auto-infra. Deze dienen herzien te worden op basis van de mobiliteitstransitie. Hiermee kunnen deze miljoenen worden ingezet voor fietsinfra; Denk aan een fietsring bij de Schipholweg, een fietsonderdoorgang bij

de Prinsenbrug en een fietsbrug bij de Paul Krugerkade. Fietsinfrastructuur kost immers vele malen minder dan auto-infrastructuur. Ook is hier tot wel 90% cofinanciering vanuit de Provincie Noord-Holland voor beschikbaar.

- Investeren in een stad die groeit zorgt voor een hogere jaarlijkse rijksbijdrage. Met andere woorden; groei levert geld op. Wij zien de reserve groei als een revolverend fonds.

Opschonen Reserves

De gemeente heeft circa 150 miljoen aan middelen vastgezet in aparte potjes. Vaak staat dit al jaren gereserveerd. Als het aan GroenLinks ligt wordt hier meteen aan het begin van de nieuwe coalitieperiode scherp naar gekeken. Wij zien hier kansen om deze middelen nu te benutten, bijvoorbeeld als eigen inbreng om cofinanciering bij andere overheden aan te vragen. Wij vragen om een herziening, opschoning en versimpeling van het aantal reserves.

Nieuw voor Oud

We stellen een externe scan voor op posten binnen de gemeentelijke begroting die gedateerd zijn en die na oplevering van inventarisatie geschrapt kunnen worden ten gunste van nieuwe wensen. We houden structureel een vinger aan de pols voor structurele problemen in de capaciteit bij verplichte uitvoerende taken door de gemeente. Verplichte uitvoeringstaken die niet door het Rijk worden vergoed worden teruggelegd bij het Rijk.

Leningen/garantstellingen/deelnemingen

- Wij willen dat onze bewoners beschermd worden tegen de -verwachte- oplopende energieprijzen. Daarom vinden wij het essentieel dat we als gemeente ook de komende jaren inzetten op deelnemingen in de energietransitie. Hiervoor is ruimte omdat het niet gaat om exploitatiebudget uit de lopende begroting of investeringen binnen het Investeringsprogramma, maar om leningen (vaak bij de BNG). En hiervoor zijn de omstandigheden momenteel zeer gunstig.
- We zijn groot voorstander van de duurzaamheidslening en verdubbelen het budget hiervoor, de komende periode. Hiermee helpen we Haarlemmers om een investering in hun woning te doen en gezien het revolverende karakter van deze lening komt dit op termijn gewoon weer terug.
- Ook garantstellingen voor bijvoorbeeld bewonersinitiatieven op dit vlak vinden wij een nuttig en kansrijk instrument. Natuurlijk moeten we als gemeente de desbetreffende businesscases goed toetsen maar dit helpt Haarlemse collectieven die stap naar een schone en duurzame toekomst te maken.

Woonlasten

- Het klopt dat Haarlem in vergelijking met andere gemeenten relatief hoge woonlasten heeft. Daar staat tegenover dat Haarlem ook een heel aantrekkelijke stad is om in te wonen en prettige stad is om in te leven. Deze woonlasten bestaan grotendeels uit de OZB en de Riool- en Afvalstoffenheffing. Met betrekking tot de Onroerend Zaak Belasting hebben wij geen principiële bezwaren tegen verdere verhoging. De onbenutte ozb capaciteit voor Haarlem bedraagt 3,5% Wij zien hier financiële ruimte om versneld aan de slag te gaan met ambities en zo hogere kosten voor huizenbezitters op lange termijn te voorkomen. Een reëel probleem bij aanhoudende droogte is bijvoorbeeld paalrot. Wij willen dit helpen te voorkomen door gerichte investeringen in de openbare ruimte.
- We gaan de mogelijkheden verkenning om onze lokale belastingen te vergroenen. Hierbij kijken we naar differentiatie van tarieven. Bijvoorbeeld als het gaat om afvalscheiding. Ook valt te denken aan een koppeling tussen het energielabel van je woning en de hoogte van de OZB. Middels een vereveningsfonds voorkomen we hierbij dat dit Haarlemmers met een kleinere portemonnee treft.
- De afvalstoffenheffing (ASH) zien we als middel om tot minder restafval te komen in Haarlem. We hebben nog meer dan 200kg restafval per Haarlemmer per jaar. We hebben een verantwoordelijkheid voor het milieu om dit terug te dringen de komende jaren. Een ander argument is financieel van aard. Een hoge hoeveelheid restafval brengt het financiële risico met zich mee dat de rijksoverheid dit de komende jaren zwaarder zal gaan belasten. En dan zullen we die 'boete' jaarlijks over moeten gaan maken naar het rijk zonder dat we dit

investeren in een vermindering van de hoeveelheid afval. Dat is weggegooid geld en is dus niet de keuze van GroenLinks.

- En daarvoor moeten we durven investeren. Wij zien ook kansen in het verbeteren van de kwaliteit van de hieruit gefilterde grondstoffen. Deze worden immers steeds meer waard. Dus om niet straks meer af te dragen aan het rijk, maar om juist dat te voorkomen en meer te halen uit waardevolle grondstofstromen staan we open voor een verhoging van de ASH. Uiteraard dient hier een goed uitvoeringsprogramma inclusief goede monitoring voor te worden opgesteld.

Parkeerbelasting

- Heel Haarlem krijgt gereguleerd parkeren, zoals in de paragraaf Mobiliteit staat. De tarieven van straatparkeren worden de komende jaren stevig verhoogd en ook wordt het aantal straatparkeerplaatsen teruggebracht. Ook de parkeertarieven voor bezoekers in de garages kunnen verder omhoog. Met name op piekmomenten. We verkennen de opslag op parkeertarieven voor bezoekers met vervuilende voertuigen. En ook kijken we of we Haarlemmers die vrijwillig hun parkeervergunning inleveren (en aangeven hier de komende jaren geen gebruik van te maken) hiervoor belonen dan wel financieel kunnen compenseren. Uiteraard krijgen de mensen die auto's nodig hebben omdat ze gehandicapt zijn, of een andere dringende reden, hier deels vrijstelling voor.
- We komen met een plan van aanpak hoe de jaarlijkse parkeerinkomsten meer in dienst komen te staan van de mobiliteitstransitie. En niet meer generiek in de algemene reserve worden gestopt ten bate van de gaten in de begroting.

Toerismebelasting

We behouden het tarief van 5,00 Euro per persoon voor een overnachting voor de komende periode. Ook evalueren we de toerismebelasting deal met AirBnb en kijken we of we dit kunnen uitbreiden naar andere platforms.

Belangenbehartiging richting het Rijk

De begroting van een Gemeente is voor een groot deel afhankelijk van de Rijksoverheid. Als Gemeente Haarlem voelen wij de beperkingen die dit met zich meeneemt. Daarom gaan wij pleiten voor:

- **Afschaffen verhuurdersheffing** Deze heffing kost de Haarlemse woningbouwcorporaties jaarlijks 17 tot 19 miljoen Euro en zorgt ervoor dat zij delen van hun bezit moeten verkopen om te renoveren, verduurzamen en nieuwe sociale huurwoningen op te leveren. Mocht deze verhuurdersheffing eindelijk worden teruggedraaid dan kunnen met deze middelen de duurzaamheidsambities van de corporaties worden gefinancierd. Dit is nodig omdat sociale huurders waarschijnlijk als eerste de dupe gaan worden van stijgende energieprijzen.

- **Afschaffen abonnementstarief WMO** Het terugdraaien van deze “open einde regeling” zal de gemeente jaarlijks zo’n 5 miljoen euro besparen. En ertoe leiden dat middelen bestemd voor de zorg daadwerkelijk terecht komen bij hen die het echt nodig hebben. Dit gaan wij via VNG bepleiten.
- **Structurele middelen voor de Jeugdzorg.** Nooit meer een transitie zonder adequaat bijbehorend budget. Dat teert in op de rest van de begroting en de kwaliteit van de (jeugd)zorg.
- **Rijksbijdrage Lasten klimaatakkoord voor gemeenten** Begin 2021 kwam de Raad voor het Openbaar Bestuur met een advies aangaande de middelen die gemeenten de komende jaren nodig zullen hebben om het klimaatakkoord uit te voeren. Dit is voor Haarlem in de ordegrrootte van 6 miljoen op jaarbasis. Dit is randvoorwaardelijk voor een goede uitvoering van het klimaatakkoord. Wij willen dat een nieuwe regering dit advies serieus neemt en gemeenten van deze middelen voorziet.
- De gemeente pleit bij het rijk voor het snel invoeren van het **rekeningrijden**. Daarbij hamert de gemeente erop dat de beprijzing flexibel wordt naar tijd en plaats. Bij voorkeur doet Haarlem dat samen met de MRA of in nog groter intergemeentelijk verband.

Slimme strategie voor cofinanciering

Haarlem is een stad die als het gaat om de grote uitdagingen van deze tijd vaak vooroploopt maar daar zeker niet mee te koop loopt. Daardoor lopen we in potentie veel middelen mis. GroenLinks pleit ervoor om nu echt de boer op te gaan met onze plannen en ambities en actief te lobbyen voor financiële ondersteuning. Dit kan op verschillende schaalniveaus:

- **Lokaal** Ontwikkelaars gaan meebetalen aan de mobiliteitsopgave. Door middel van een mobiliteitsfonds en de nota bovenwijkse voorzieningen. Voor de in de nota bovenwijks genoemde voorzieningen wordt het mobiliteitsbeleid leidend. Maar ook de oprichting van een bomenfonds, voor iedere gekapte boom wordt 7.000 euro in dit fonds gestort. Vanuit dit fonds worden de kosten voor nieuwe bomen gefinancierd.
- **Provinciaal** We dienen veel van de provinciale belangen; maken vaart met de energietransitie, de mobiliteitstransitie en de transitie naar een circulaire economie, ook werken we hard aan het realiseren van duizenden betaalbare woningen. Dit alles maakt dat we ook echt bij de provincie kunnen en moeten aankloppen voor een bijdrage aan projecten om deze doelen te realiseren. Hiervoor maken wij de tijdelijke inzet van de -fietssubsidie-ambtenaar permanent. Met als enige voorwaarde dat hij/zij/het zich jaarlijks moet terugverdienen.
- **Waterschap** We gaan intensiever samenwerken met het Hoogheemraadschap Rijnland. De uitdaging op het gebied van biodiversiteit, waterberging en klimaatadaptatie is enorm. We zullen onze projecten beter op elkaar af moeten

gaan stemmen en hebben elkaar nodig voor deze uitdaging. Wij zullen het Hoogheemraadschap ook vragen hierin te gaan investeren en komen zelf met voorstellen hoe hier onze reserve waterberging voor in te zetten.

- **Rijk** Middels de woningbouw-impulsaanvragen hebben we aangetoond dat het ons lukt om middelen uit het rijk te verkrijgen voor onze ambities. Hiervoor hebben we vanwege de gehonoreerde aanvragen voor ontwikkelzones Zuid West en Europaweg meer dan 15 miljoen euro ontvangen. Dit moeten we verder uitbouwen. Niet alleen voor de woningbouw maar ook voor de grote infrastructurele ambities. Denk hierbij aan het OV- knooppunt Nieuw Zuid. Hiervoor breiden we onze strategische- en lobby capaciteit uit.
- **Europese Unie** Op een grotere schaal zijn er op Europees niveau de komende jaren miljarden te verdelen. Hiervoor dienen zich kansen aan. Denk aan inzet op het gebied van circulaire economie. Hiervoor moeten we binnen de Metropool Regio Amsterdam een actieve rol pakken. We hebben middels het programma Urban Agenda en het winnen van de Procura Award in 2020 al naam opgebouwd. Tijd om dit te verzilveren.

Monitoren/P&C cyclus

- Wij zien graag een volledige integratie van de duurzaamheidsbegroting met de reguliere begroting. CO2 reductie is de overkoepelende opgave waar alle uitgaven op getoetst dienen te worden.
- Ook externe controle is een groot goed. We zijn blij met de RekenKamerCommissie (RKC) en auditcommissie maar zien ook graag een Haarlemse Rekenkamer voor het klimaat ontstaan. Deze Rekenkamer zal zich expliciet gaan buigen over de klimaatopgave.
- We breiden de indicatoren verder uit conform de SDG's.
- Startnotities worden uitgebreid met een beslissingstool gebaseerd op de Donut Economie.

5. GROENLINKS IN DE WIJK

De hoofdstukken 1. Klimaat en gezonde leefomgeving, 2. Iedereen doet mee, 3. Van woningmarkt naar volkshuisvesting en 4. Financiële kaders, geven een duidelijk beeld over de richting waar GroenLinks Haarlem ziet groeien: een “gezonde stad”. De effecten hiervan voor de wijken zijn soms heel duidelijk, maar vragen soms ook veel verbeeldingskracht. Daarom hebben we voor de Haarlemse wijken kort enkele concrete vertaalslagen gemaakt. Het onderstaande is exemplarisch, want uiteraard zullen de effecten van de “gezonde wijken” meer zijn dan alleen het onderstaande.

Centrum

De Haarlemmers in het centrum van onze stad hebben de afgelopen vier jaar de aanwezigheid van GroenLinks duidelijk ervaren: het autovrije gedeelte werd uitgebreid, de Lange Margarethastraat werd vergroend, de bewoners werden beter in staat gesteld afval te scheiden en de hobbel van de Nassaustraat werd verwijderd, om enkele voorbeelden te noemen. GroenLinks Haarlem nam notie van de ideeën die bij inwoners in de Vijfhoek leefden en faciliteerden deze. Ook ontvingen wij aanvragen voor een autovrije wijk vanuit Klein Heiligland. Ook hier willen wij graag een rol van betekenis spelen. Verder zijn er gevaarlijke verkeerssituaties op de Gedempte Oude Gracht en hebben wij concrete ideeën om deze op te lossen, in overleg met bewoners en winkeleigenaren. Ons historische en zeer aantrekkelijke centrum, voor bezoekers maar vooral ook voor bewoners, dichtbij en verder weg, moet wat ons betreft hét stadsdeel zijn waar de stoepganger op een voetstuk staat. Het uitvoeren van het mede door ons ingevoerde fietsparkeerplan draagt hieraan bij. Dit stadsdeel wordt uiteraard gekenmerkt door horeca en culturele instellingen. Wij hebben laten zien dat wij een evenwichtige mix tussen deze functies en de woonfunctie in stand hebben weten te houden, door in goed contact te staan met de verschillende partijen, regelgeving te ontwerpen die de zaken adresseert waar het om draait en niet te veel of te weinig ‘regelt’. Hier willen wij mee doorgaan. Na corona hebben horeca en cultuursector slimme politieke betrokkenheid nodig om de ‘renaissance’, wedergeboorte, te kennen die wij allen graag zien. Daarbij hebben wij voor ogen om de afvalstromen veel circulaire te maken dan ze nu zijn, de bevoorrading slimmer en schoner te doen, de energievoorziening te vergroenen en meer energie op te gaan wekken, terwijl we de esthetiek van ons oude en vertrouwde centrum eerbiedigen.

Noord

De Haarlemmers in de buurt van de Cronjé hebben er de afgelopen jaren een geweldige wandelpromenade langs het Spaarne bij gekregen. Het is nu tijd om deze blauw-grijze verbinding te transformeren naar een blauw-groene verbinding. GroenLinks wil uitvoering van de groene plannen die door de wijkbewoners van de Indische en de Transvaalbuurt zijn ingediend. De overkapping van de Cronjé wordt vervangen en

uitgerust met zonnepanelen. Om de energie van de buurt verder te versterken mogen Haarlemmers deze stroom gratis gebruiken voor het opladen van de E Bike.

Het Schoterbos is de afgelopen periode (circulair) opgeknapt. We willen de groene en recreatieve buffer verder versterken door een tweede openluchtzwembad te realiseren, en wel de eerste klimaatpositieve! Het fietspad bij de Schoterweg moet beter onderhouden worden. Bij de invoering van het vergunning-parkeren zal er meer ruimte vrijkomen voor de stoepgangers. Demogelijke verbreding en vereffening (anti hobbel de bobbel) van het fietspad van de Schoterweg is denkbaar, zonder dat dat ten koste gaat van vierkante meters groen. De Kweektuinen worden dé hub waar groene ondernemers Haarlemmers ontmoeten en begroeten. GroenLinks wil de afgebrande boerderij in het Zaanenpark zo snel mogelijk hersteld wordt.

Het veenweidegebied van Haarlem Noord willen we verder onder water zetten zodat er meer veenweide vogels kunnen broeden en we beter inspelen op de klimaatverandering. De boerderij Noord Akendam wordt in ere hersteld waarbij we er rekening mee houden dat de biodiversiteit prioriteit heeft. De sociale cohesie wordt verder versterkt door grootschalige isolatiecampagnes die met behulp van bewoners worden georganiseerd en uitgedragen. We ondersteunen de verdere ontwikkeling van het Vogelhospitaal en beschermen de scoutinggroepen tegen commerciële ontwikkelaars. Het Marsmanplein wordt opgeknapt met een culturele muurschildering en een balletschool.

Schalkwijk

Schalkwijk Noord wordt de corridor van Haarlem. De Amerikaweg krijgt een fly-over, speciaal voor fietsers. De Poelbroek, de Molenplas, de Meerwijkplas en de Schouwbroekerplas krijgen meer vogelkijkhutten zodat er op een verantwoorde manier van onze natuur kan worden genoten. Lokale voedselvoorzieningen zoals Ecoring worden verder gefaciliteerd. Het winkelcentrum in Schalkwijk wordt verder ontwikkeld en opgeknapt. Schalkwijk Zuid heeft met de investering van IVORIM (30 miljoen) de financiële ruimte gekregen om de eerste klimaatpositieve wijk van Nederland te worden door de inzet van geothermie en nog meer ruimte voor groen en water. Hiermee zal ook de aansluiting met het riool en de verzakking van het trottoir worden aangepakt. Circulaire organisaties zoals Mooi Zooi of kringloopwinkels en de bibliotheek kunnen de gezelligheid in de wijk verder versterken. Woningcorporaties worden verder gefaciliteerd om schimmel- en ongezonde woningen te slopen. Een nieuw cultuurpodium is gestart.

Zuid-West

Wij zien mogelijkheden om meer woningen langs het spoor te bouwen, met een groener karakter dan de nieuwbouw die net is neergezet, als onderdeel van *De Hangende Tuinen Van Haarlem*. Gevaarlijke kruispunten zoals de Zijlweg-Julianalaan en op de Westergracht moeten worden aangepakt. Op de Wagenweg wordt de 30 kilometer per uurszone uitgebreid. Verder zetten wij in op het vrijwillig uitkopen van boeren van Haarlem. Wat de pilot van iZoof zowel in de Planetenwijk als het Ramplaankwartier heeft opgeleverd

aan verbinding tussen bewoners door elektrisch auto's met elkaar te delen, dient niet verloren te gaan. De gemeente dient een actieve rol te pakken om een werkende business case te vinden voor dit initiatief omdat er meerdere maatschappelijk doelen mee gemoeid zijn. Er dient op korte termijn een onderzoek gestart te worden naar hoe de bewoners de parkeerdruk ervaren omdat voldoende verzoeken daartoe zijn binnengekomen. De gemeente dient haar wachtlijst voor deze onderzoeken weg te werken. De speeltuin aan de Croesenstraat dient nu een duidelijke impuls te krijgen. Het ingenieuze bewonersinitiatief om het Ramplaankwartier middels een warmte-koude opslag van het gas af te krijgen, met inzet en nauwe betrokkenheid van álle bewoners in de wijk, is een voorbeeld. Deze 'case' dient zo goed en kostenefficiënt mogelijk uitgevoerd te worden en er dienen lessen geleerd te worden om het implementeren van dit initiatief in zoveel mogelijk andere wijken mogelijk te maken.

Oost en de Waarderpolder

De vergroening van de Gedempte Oostersingelgracht vergroot het woongenot van de hele wijk. Het Reinaldapark wordt verder bebost en we starten een pilot met plastic-etende bacteriën om de bodem verder te verbeteren. Het gevoel van veiligheid in heel Parkwijk moet worden verbeterd. Op de Zomerkade-markt mogen mensen ook hun tweedehands spullen verkopen. Het Slachthuisterrein wordt de gitaarhub van Haarlem. Hier geven we de opvolgers van ChefSpecial de ruimte om muziek te maken.

De Waarderpolder is ons bedrijventerrein. De verstening in de Waarderpolder is groot en dat kan ook een groot probleem voor de werknemers worden. Met de komst van klimaatverandering krijgen we meer last van stortregens en hittestress. Stortregens kunnen namelijk voor overstromende toiletten zorgen en hittestress kan de productiviteit van medewerkers sterk verlagen.

De afgelopen jaren hebben steeds meer ondernemers ingezet op de nieuwe stadseconomie die rekening houdt met de randvoorwaarden van onze economie; een sociaal, veilig, duurzaam en groen systeem. Duurzame ondernemers willen we ondersteunen door een verbeterde zichtbaarheid. We willen van de Waarderpolder het meest groene en duurzame bedrijventerrein van Nederland gaan maken. Dat betekent ook gereguleerd parkeren en meer fietspaden. Gebouwen met zonnepanelen op alle beschikbare daken en groen planten waar dat kan. Dit doen we samen met de ondernemers. Ook wordt de Paul Krugerbrug uiterlijk in 2026 aangelegd en er komt een fietstunnel van de Waarderpolder naar Oost als onderdeel van de Oostpoort visie. We meten de temperatuur in de Waarderpolder en zorgen voor meer groen. Op die manier hoeven bedrijven geen airco's te kopen. De Waarderpolder wordt het bedrijventerrein van de toekomst door de inzet van zero emissie hub en vervoer over water waar dat haalbaar is.

Spaarndam

Spaarndam is het dorp van Haarlem. Het sterke dorpskarakter is verbonden met Haarlem, Spaarnwoude en de gemeente Velsen. Spaarndam blijft sociaal ongedeeld, De Kolk autovrij en we maken de Dijk fietsvriendelijker en veiliger. Geen sluipverkeer door Spaarndam. We zetten in op versterking van de natuurwaarden Mooie Nel, Hekslootpolder en Landje van Gruijters. En natuurlijk willen we een daling van het luchtverkeer naar en van Schiphol. We willen de inwoners van Spaarndam veel meer betrekken bij de keuzes die gemaakt moeten worden. Een burgerberaad over de visie over Spaarndam zien wij als een goed middel hiervoor.

VERANTWOORDING

In 2020 is uit de leden van GroenLinks Haarlem een programmacommissie gekozen. Deze commissie had als taak om een conceptverkiezingsprogramma te schrijven dat overeenkomt met de kernwaarden en visie van GroenLinks. Om dit te bereiken is in 2021 gestart met het samenstellen van 5 werkgroepen. Vier van deze werkgroepen volgen hier de inrichting van de raadscommissies van de Gemeente Haarlem: Samenleving, Ontwikkeling, Beheer en Bestuur. Op deze manier wordt de huidige kennis geborgd in het schrijven van het verkiezingsprogramma. Tegelijkertijd maakt deze indeling het eenvoudiger om de vertaalslag naar de uitvoering van het programma te maken. Geen vergezichten en abstracte ideeën, maar concrete visies en programmapunten. De 5^e werkgroep was verantwoordelijk voor de redactie en het begeleiden van het proces om tot een verkiezingsprogramma te komen.

Bij de start is gekozen om het landelijk GroenLinks Raamwerk toe te passen. Een belangrijke toevoeging op het Raamwerk is het onderdeel: “wat hebben wij bereikt?”. De afgelopen 4 jaar was GroenLinks in een versnipperde gemeenteraad de grootste fractie en onderdeel van het college van B&W. Verantwoording afleggen hoort ook bij besturen. Die verantwoording wordt afgelegd aan de gemeenteraad tijdens de vergaderingen, in de beleidsnotities, in de rapportage en op de GroenLinks Haarlem website. En dus ook in het verkiezingsprogramma.

Naast het verzamelen van concrete ideeën is vooral het luisteren naar Haarlemmers in het eerste half jaar belangrijk geweest. Hierbij is gebruik gemaakt van de beschikbare data uit 'Haarlem in Cijfers' en waarstaatjegemeente.nl, informele gesprekken met individuele Haarlemmers, manifesten en andere bijdragen van belangengroepen en door het organiseren van Politieke Cafés waarbij leden en niet-leden met elkaar en de programmacommissie in gesprek zijn gegaan. Het GroenLinks Bestuur heeft ook input gegeven op het programma. Wij zijn dankbaar voor zoveel belangrijke input. En realiseren ons ook dat het onmogelijk is om iedereen tegemoet te komen. Als programmacommissie hebben wij keuzes gemaakt. Dit verkiezingsprogramma is de uitkomst van deze keuzes.

Is het programma allesomvattend? Nee, dat kan ook niet. We hebben gezocht naar een balans tussen een programma op hoofdlijnen en toch voldoende detail in de uitwerking. De tijd zal ook een aantal punten hebben ingehaald. Veel van de inhoud is tussen maart en september 2021 tot stand gekomen. Bijna zes maanden voor de verkiezingen. Daarom zullen de meeste programmapunten op de GroenLinks website worden geactualiseerd.

Voor ons was dit een belangrijk en leerzaam proces. Met de uitdaging om vernieuwend en innovatief denken in het programma op te nemen, zonder bestaand GroenLinks beleid te kort te doen. Waarbij we heel bewust de samenhang tussen de verschillende onderdelen hebben gezocht en gevonden. Uiteindelijk hebben wij het landelijk GroenLinks raamwerk, ‘verhaarlemst’. Onze stad aan het Spaarne is uniek, net als dit verkiezingsprogramma.

Andre Westerink

Anne Mooij

Hanna Lammertse

Jasper Drost

Jeroen Phillipsen

Maarten Abspoel

Martin de Jong

Melissa Oosterbroek

Raja Alouani

Robbert Berkhout

Wim Beukenkamp

Ziggy Klazes